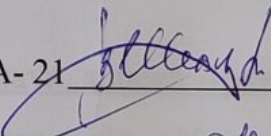

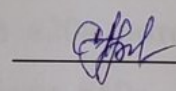
Міністерство освіти і науки України
Криворізький національний університет
Факультет економіки та управління бізнесом
Кафедра маркетингу, обліку, оподаткування та публічного управління

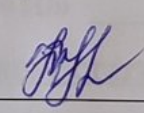
ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПISКА

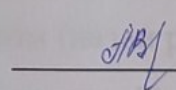
до кваліфікаційної (бакалаврської) роботи
за спеціальністю 281- «Публічне управління та адміністрування»

Тема роботи: «Управління процесом формування фінансових
ресурсів органів місцевого самоврядування»

Виконала: студентка групи ПУА- 21 Шевчук В.Ю.

Керівник: канд. екон. наук, доцент Архипенко С.В.

Нормоконтролер: канд. екон. наук,
доцент Голобородько Т.В.

Завідувач кафедри, канд. екон. наук,
доцент Адамовська В.С.

Кривий Ріг
2025 р.

Криворізький національний університет
Факультет економіки та управління бізнесом
Кафедра маркетингу, обліку, оподаткування та публічного управління
Ступінь вищої освіти: бакалавр
Галузь знань 28 «Публічне управління та адміністрування»
Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри МООПУ
Канд. екон. наук, доц. Адамовська В.С.

« 20 » 02 2025 р.

ЗАВДАННЯ

на кваліфікаційну (випускную) роботу

студентки гр. ПУА-21 Шевчук Вікторії Юріївні

1. Тема роботи: Управління процесом формування фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування

керівник роботи: канд. економ. наук, доцент Архипенко С.В.

затверджена наказом по університету від «20» лютого 2025 р. № 131с

2. Термін здачі студентом закінченої роботи: «10» 06 2025 р.

3. Вихідні дані до роботи: підручники, наукові статті у періодичних фахових наукових виданнях, законодавчі сайти, офіційний веб-сайт КМР

4. Зміст кваліфікаційної (випускної) роботи (назви розділів):

Розділ 1 Теоретичні аспекти формування фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування

Розділ 2 Аналіз та підвищення ефективності управління доходами місцевого бюджету на прикладі м. Кривого Рогу

5. Перелік графічного матеріалу: 5 таблиць, 45 рисунків, 60 джерел.

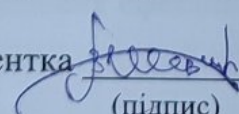
6. Консультанти з роботи із зазначенням розділів, що їх стосуються:

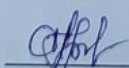
Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Розділ 1	Архипенко С.В	17.03.2025 	16.04.2025
Розділ 2	Архипенко С.В	17.04.2025 	21.05.2025

7. Календарний план виконання роботи

№	Назва етапів випускної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітки
1	Співбесіда зі студентом по тематиці роботи, видача переліку рекомендованої нормативної, інструктивної бази та учбової літератури	20.02.2025	Виконано
2	Збір матеріалів до кваліфікаційної (випускної) роботи	24.02 – 08.03.2025	Виконано
3	Групування та аналіз зібраного матеріалу, уточнення завдань кваліфікаційної (випускної) роботи	10.03 – 15.03.2025	Виконано
4	Підготовка I розділу кваліфікаційної (випускної) роботи та подання його керівнику	17.03 – 16.04.2025	Виконано
5	Підготовка II розділу кваліфікаційної (випускної) роботи та подання його керівнику	17.04 – 21.05.2025	Виконано
6	Підготовка вступу, висновків, реферату, ілюстративного матеріалу, тощо	22.05.2025	Виконано
7	Перевірка роботи керівником та доопрацювання	23.05 – 04.06.2025	Виконано
8	Отримання відгуку керівника	16.06.2025	Виконано
9	Попередній захист роботи	05.06.2025	Виконано
10	Захист роботи в ЕК	25.06.2025	Виконано

Дата видачі завдання «20» лютого 2025 р

Студентка (підпис) Шевчук В.Ю. (прізвище та ініціали)

Керівник роботи (підпис) канд. економ. наук, доцент Архипенко С.В. (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

Реферат	5
Перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів	6
Вступ	7
1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	9
1.1 Сутність та класифікація фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування. Доходи місцевого бюджету як основне джерело місцевих фінансових ресурсів	9
1.2 Специфіка формування окремих видів доходів місцевого бюджету та управління цим процесом	15
1.3 Нормативно-правова база управління процесом формування фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування	22
2 АНАЛІЗ ТА ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ МІСЦЕВОГО БЮДЖЕТУ НА ПРИКЛАДІ М. КРИВОГО РОГУ	29
2.1 Характеристика діяльності Управління економіки виконкому Криворізької міської ради	29
2.2 Аналіз формування фінансових ресурсів бюджету м. Кривого Рогу за 2022-2024 рр.	38
2.3 Підвищення ефективності управління доходами місцевого бюджету під час війни	45
Висновки	52
Список використаних джерел	59
Додатки	65

РЕФЕРАТ

ВР: 64 сторінки, 5 таблиць, 45 рисунків, 60 джерел, 3 додатки.

Мета ВР: систематизація та вивчення теоретичних основ формування ФР місцевої влади, особливостей управління ними, а також надання пропозицій щодо удосконалення цього процесу

Завдання, які ставились при написанні роботи: розкрити сутність та класифікацію фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування. Надати характеристику доходів місцевого бюджету як основне джерело місцевих фінансових ресурсів; визначити специфіку формування окремих видів доходів місцевого бюджету та управління цим процесом; вивчити нормативно-правову базу управління процесом формування фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування; надати характеристику діяльності Управління економіки виконкому КМР; провести аналіз формування фінансових ресурсів бюджету м. Кривого Рогу за 2022-2024 рр.; надати рекомендації щодо підвищення ефективності управління доходами місцевого бюджету під час війни.

Об'єкт дослідження в роботі: процес формування фін ресурсів ОМС.

Предмет дослідження: інструменти, способи, методи управління процесом формування фін ресурсів ОМС.

Результати дослідження: проведено аналіз динаміки і структури доходів міського бюджету Кривого Рогу, і конкретно податкових надходжень як основної складової дохідної бази МБ. Зроблено висновки, які джерела є основними наповнювачами криворізького бюджету. За результатами дослідження надано рекомендації щодо ефективного управління фінансово-ресурсною базою місцевих бюджетів, зокрема, враховуючи чинник війни.

Ключові слова: ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ, МІСЦЕВИЙ БЮДЖЕТ, ДОХОДИ БЮДЖЕТУ, ПОДАТКОВІ НАДХОДЖЕННЯ, ТРАНСФЕРТИ, ПДФО, МІСЦЕВІ ПОДАТКИ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І
ТЕРМІНІВ

1. МС – міське самоврядування
2. ОМС – органи місцевого самоврядування
3. ТГ - територіальна громада
4. НПА – нормативно-правовий акт
5. КУ - Конституція України
6. ЗУ – закон України
7. ТГ – територіальна громада
8. ОТГ – об'єднана територіальна громада
9. КМР – Криворізька міська рада
10. МБ – місцевий бюджет
11. ФР – фінансові ресурси
12. ПДФО – податок з доходів фізичних осіб
13. МПЗ – місцеві податки і збори
14. ПКУ – Податковий кодекс України
15. БКУ – Бюджетний кодекс України
16. ДПП – державно-приватне партнерство
17. ФОП – фізична особа-підприємець
18. СГД – суб'єкт господарської діяльності

ВСТУП

Для виконання своїх власних обов'язків місцеві органи влади (як представницькі, так і виконавчі) формують, розподіляють і використовують залучені до бюджету кошти. В умовах децентралізації та передачі додаткових прав і обов'язків на місцевий рівень, фін ресурсам МБ належить провідна роль і значення для всієї бюджетної системи України загалом. Це обумовлено необхідністю ОМС фінансувати додатковий обсяг повноважень контексті розвитку своєї громади. Адже, лише маючи можливість мобілізувати достатні обсяги грошових коштів до МБ, можна забезпечити громадам належний рівень соціально-економічного розвитку. Саме з місцевими ФР пов'язаний розвиток основних галузей території, як медицина, якісна освіта, культура, спорт, наявність та розвиток сучасної інфраструктури тощо.

А з урахуванням масштабних обсягів руйнувань господарства громад під час війни саме з достатністю і надійністю ресурсів місцевих бюджетів пов'язується питання повоєнної відбудови. Тому визначення складу і структури місцевих ФР та розуміння механізмів управління ними (особливо в умовах війни) і робить дану тему актуальною.

Вивчення проблем управління місцевими ФР особливо актуалізувалась у середовищі науковців під час оголошення реформи децентралізації 2014 року та напрацювання правового поля під неї у 2015 році. Проте початок повномасштабного вторгнення змусив по іншому поглянути на питання забезпечення місцевих громад достатніми коштами. Серед науковців, які займались вивчення цих питань, можна виділити С. Кучеркову, Н. Нездойминогу, Р. Титикало, В. Довженко, Т. Кожаліну, В. Савастєєву, та інших

Мета випускної роботи полягає в систематизації та вивченні теоретичних основ формування ФР місцевої влади, особливостей управління ними, а також надання пропозицій щодо удосконалення цього процесу.

Завдання, які ставили у ході її написання, наступні:

- розкрити сутність та класифікацію фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування. Надати характеристику доходів місцевого бюджету як основне джерело місцевих фінансових ресурсів;
- визначити специфіку формування окремих видів доходів місцевого бюджету та управління цим процесом;
- вивчити нормативно-правову базу управління процесом формування фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування;
- надати характеристику діяльності Управління економіки виконкому КМР;
- провести аналіз формування фінансових ресурсів бюджету м. Кривого Рогу за 2022-2024 рр.;
- надати рекомендації щодо підвищення ефективності управління доходами місцевого бюджету під час війни.

Об'єктом дослідження в роботі виступає процес формування фін ресурсів ОМС.

Предметом дослідження є інструменти, способи, методи управління процесом формування фін ресурсів ОМС.

Методами дослідження в процесі написання є: системний метод, аналіз, метод порівняння, синтез, дедукція, індукція.

Джерела інформації : підручники , наукові статті у періодичних фахових наукових виданнях, законодавчі сайти, офіційний веб-сайт КМР.

1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

1.1. Сутність фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування. Доходи місцевого бюджету як основне джерело місцевих фінансових ресурсів

Фінансові ресурси (ФР) органів місцевого самоврядування (ОМС) є одночасно і об'єктом, і реальним втіленням місцевих фінансів. При цьому суб'єктами цих економічних відносин, де яких вони формуються, розподіляються і використовуються, виступає окрема ТГ та її ОМС, які представляють цю громаду, а також державні владні структури, юридичні та фізичні особи [58, с. 72].

Для виконання своїх власних обов'язків місцеві органи влади (як представницькі, так і виконавчі) формують, розподіляють і використовують залучені до бюджету кошти. Економічні відносини, які при цьому утворюються, відображають [36]:

- формування доходів і видатків МБ;
- міжбюджетні відносини;
- формування і використання місцевих та регіональних спеціальних фондів;
- місцеві запозичення, лотереї;
- створення та функціонування благодійних неприбуткових фондів

Місцеві ФР – це фонди грошових коштів, що мобілізуються і використовуються на соціальний і економічний розвиток громади та регіону.

До визначення місцевих ФР наразі немає єдиного підходу. Пропонуємо нижче розглянути полеміку авторів щодо поглядів на це визначення (рисунки 1.1).

Аналіз точок зору авторів показав, що всі вони погоджуються з походженням власника цих коштів - ресурси місцевих органів, які ними формуються.

Т. Морозова	Місцеві фінансові ресурси – це сукупність грошових коштів, які використовуються для економічного і соціального розвитку територій. Головний напрямок використання – фінансове забезпечення соціальної і частково виробничої інфраструктури
О. Василик	Місцеві фінансові ресурси – це сукупність форм і методів створення фінансових ресурсів для забезпечення органами місцевого самоврядування виконання покладених на них функцій у галузі економічного і соціального розвитку
П. Юхименко, В. Федосов, Л. Лазебник	Місцеві фінансові ресурси – це система фінансових, <u>соціально-економічних</u> відносин щодо формування, розподілу і використання грошових та інших фінансових ресурсів для забезпечення місцевими органами влади покладених на них завдань і функцій, як власних, так і делегованих
В. Поліщук	Призначення місцевих фінансових ресурсів – сприяння через державні інституції, зокрема органи місцевого самоврядування, успішному економічному і соціальному розвитку, зростанню матеріального добробуту населення, забезпеченню прав і свобод людини
І. Валентюк, О. Борщ, Г. Берданова	Місцеві фінансові ресурси – це грошові кошти місцевого самоврядування та фінансові ресурси підприємств і організацій, населення, які створюються в процесі відносин, пов'язаних із розподілом і перерозподілом частини вартості ВВП, і залучаються органами місцевого самоврядування для забезпечення економічного і соціального розвитку територій
О. Ніколаєва	Місцеві фінансові ресурси – це система економічних відносин щодо формування, розподілу і використання фінансових ресурсів для виконання місцевими органами влади покладених на них власних і делегованих повноважень, поліпшення добробуту територіальної громади та соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальної одиниці
А. Бабич, Л. Павлова	Фінансові ресурси місцевого самоврядування – це сукупність грошових коштів, якими володіє орган місцевого самоврядування для вирішення завдань, покладених на нього державою та місцевим населенням
В. Васильєв	Фінансові ресурси муніципального утворення – це цільові фонди грошових коштів, що формуються в результаті виробництва і розподілу новоствореної на території муніципального утворення і частини ВВП, створеного за її межами і надходить на територію в порядку розподілу та перерозподілу

Рисунок 1.1 - Визначення поняття місцеві фінансові ресурси [59]

У всіх визначеннях чітко вказується, куди ці ресурси здатні/можуть витратитись: це або на конкретику - «соціально-економічний розвиток територій» (В. Поліщук; О. Василик; О. Ніколаєва; О. Борщ), або на більш узагальнені цілі «для виконання завдань ОМС, покладених державою та місцевим населенням» (А. Бабич). В деяких визначеннях (Юхименко П.)

вказується на потребу виділення коштів для «фінансування власних і делегованих повноважень ОМС»

Держава, обласна та місцева гілки влади мають право формувати та використовувати лише визначену частину ФР - тільки ту, яка була сформована через механізм розподілу. Сюди належить податкова система держави, неподаткові механізми та методи і інструменти фондового ринку [60, с. 160].

Достатні за обсягами ФР та реальна здатність вільно розпоряджатись ними (фінансова децентралізація) на підставі права власності на ці ресурси виступають запорукою активного розвитку території та здобувають можливості втілити в життя заплановані пріоритети [59, с.174].

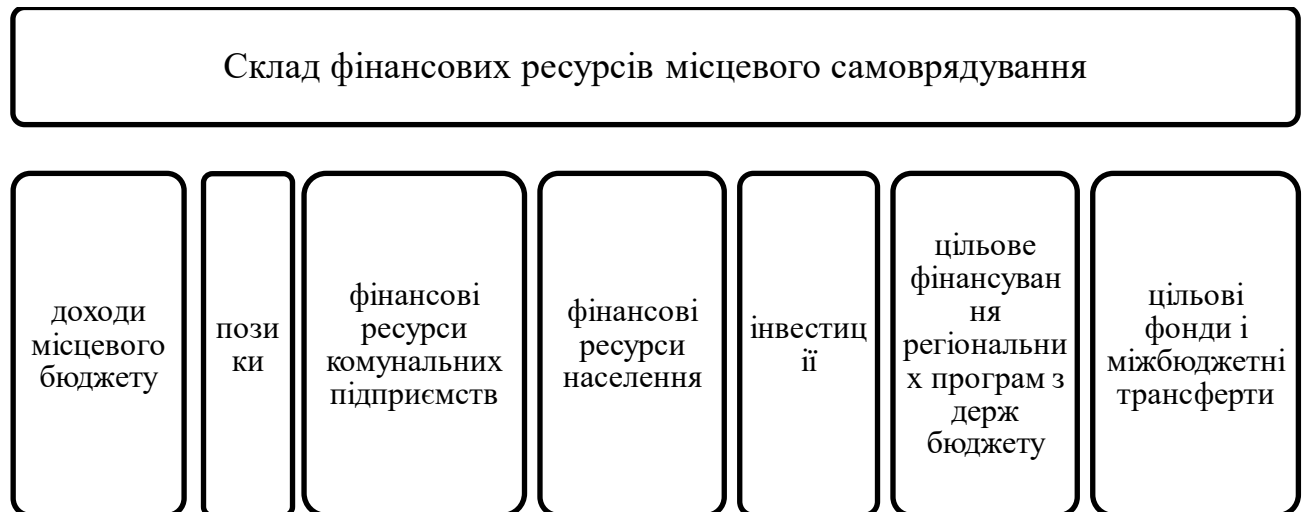

Рисунок 1.2 – ФР МС (складено на основі [60, с.174])

В методологічному аспекті місцеві ФР поділяють на три ланки [8].

Центральною ланкою місцевих ФР є доходи МБ. Порядок формування дохідної частини МБ визначений низкою нормативних документів. Це Бюджетний кодекс України (далі БКУ), ЗУ «Про місцеве самоврядування в Україні», ЗУ про Державний бюджет України (далі ДБУ) на рік, а також Податковим кодексом та чинним податковим законодавством.

Другою ланкою місцевих ФР є кошти суб'єктів господарювання. Сюди відносять ФР підприємств комунальної форми власності, комунальних банків та інших фінансово-кредитних організацій, ФР підприємств різних форм власності. Ці ФР використовуються даними суб'єктами на фінансування соціально-культурних, інфраструктурних і житлово-комунальних об'єктів.

Третьою ланкою МФ є спеціальні місцеві (регіональні) фонди. Джерелом їх утворення можуть бути позикові кошти, добровільні внески суб'єктів - юридичних і фізичних осіб.

ФР ОМС є фактично основним складовим елементом економічної системи громади, що вказує на її досягнутий рівень фінансового потенціалу. У фінансовій науці ФР класифікують за джерелами їх формування на ФР із внутрішніх і зовнішніх джерел [50]:

Рисунок 1.3 - Джерела формування ФР ОМС [50]

Проте не дивлячись на різноманітність фінансово-ресурсної бази МС, все ж фінансовою основою МС є доходи МБ. Тому далі пропонуємо більш детально розглянути дану фінансову категорію. Зокрема, різними дослідниками-фінансистами пропонуються альтернативні точки зору до визначення доходів МБ як економічної категорії (рис.1.4).

Аналіз підходів свідчить, переважна більшість з них концентровані на меті – для чого потрібні доходи МБ. Або доходи МБ «забезпечують виконання поточних і перспективних завдань розвитку регіону», як у Пасічника [37]. Або ці доходи мобілізуються для виконання ОМС їх функцій (Й. Бескид). Або вони необхідні для фінансування видатків ОМС, як у О. Кулік.

Рисунок 1.4 – Визначення доходів МБ різними авторами

Спільним у підходах Ю. Пасічника та Д. Бутакова є акцент на економічній природі доходів МБ. Також обидва погоджуються що ця категорія є результатом розподільних відносин. Й. Бескид вказує, що це централізовані ресурси.

О. Кулік стабільність бюджету визначає якраз джерела доходів МБ, а також наголошує, що ОМС певними правами на них [24]. А в законодавстві визначення доходів МБ полягає у наданні детального переліку джерел, з яких залучаються – власних і закріплених.

Види доходних джерел МБ прийнято класифікувати за низкою ознак (рис. 1.5).

За соціально-економічним змістом:	• надходження від юридичних осіб державної, комунальної, приватної акціонерної форм власності • надходження від фізичних осіб
За повнотою зарахування доходів до МБ	• доходи МБ, що зараховуються повністю • доходи МБ, що зараховуються частково
За періодичністю надходження	• систематичні доходи • разові доходи
За способом зарахування	• доходи загального фонду МБ • доходи спеціального фонду МБ
За бюджетною класифікацією	• податкові надходження • неподаткові надходження • операції з капіталом • офіційні трансфери
За формами утворення	• обов'язкові надходження • необов'язкові надходження
За змістом	• власні доходи • закріплені доходи • регулюючі доходи • трансфери
За джерелами утворення	• з прибутку підприємств • з доходів громадян • з собівартості • кошти інших бюджетів

Рисунок 1.5 - Класифікація доходів МБ України

Фін ресурсам МБ належить провідна роль і значення для всієї бюджетної системи України загалом (рис 1.6):

Роль доходної бази МБ для бюджетної системи держави
• є важливим інструментом фінансового регулювання розвитку регіонів та країни в цілому. За її допомогою виконується фіскальна функція бюджету та відбувається перерозподіл ВВП України • стабільна дохідна база МБ сприяє забезпеченню пропорційного розвитку регіонів. У взаємодії з дохідною базою Державного бюджету України вона є інструментом фінансового вирівнювання • за рахунок дохідної частини МБ фінансується основна частина державних витрат на рівні регіонів (витрати у соціальній сфері) • має регулюючі, закріплені та власні доходні джерела її формування. ОМС надано право самостійно визначати напрями використання власних коштів • завдяки можливості самостійно визначати напрями використання власних бюджетних коштів ОМС можуть самостійно обирати пріоритетні напрями розвитку даної територіальної одиниці

Рисунок 1.6 – Роль доходів МБ для бюджетної системи [2]

Проте з урахуванням курсу на децентралізацію фінансів ОМС, фінансові менеджери виділяють цілу низку проблем в контексті формування ФР місцевих бюджетів та управління ними (рис.1.7)

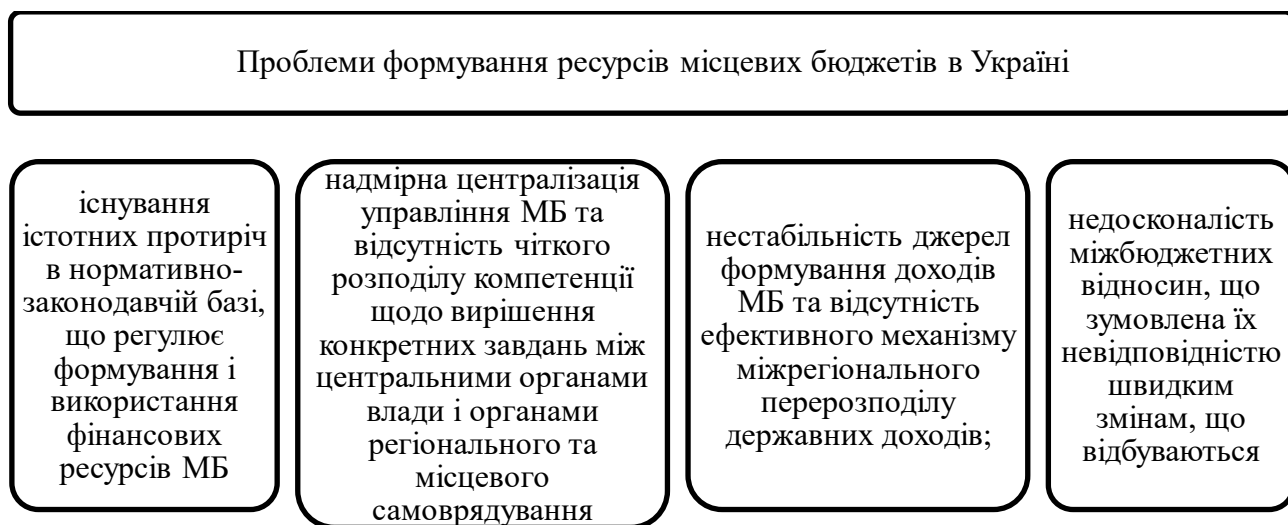

Рисунок 1.7 – Проблеми формування фін ресурсів МБ (складено на основі [49])

Отже, з управлінської точки зору маємо нестачу фін ресурсів (доходів) та незбалансований МБ, як наслідок – не всі заплановані видаткові статті є змога профінансувати . Це свідчить про неможливість вирішити всі пріоритетні завдання громади [49]

1.2. Специфіка формування окремих видів доходів місцевого бюджету та управління цим процесом

Розглянута вище класифікація доходів МБ (див. рис. 1.5) є важливою з точки зору розуміння того, як формуються окремі складові цих доходних джерел. Тому специфіку їх формування розглянемо через призму характеристики деяких ознак класифікації з рисунку 1.5.

Зокрема, формування доходів МБ багато в чому залежить від того, які/чий повноваження будуть виконуватись/реалізовуватись за їх рахунок. Розрізняють такі повноваження ОМС:

1) власні – їх перелік прописаний у ЗУ «Про місцеве самоврядування в Україні», і реалізуються вони тільки за кошти власних доходів МБ. З метою їх

забезпечення ОМС сам вирішує, скільки мінімально фінансових ресурсів треба виділити для їх фінансування

2) делеговані – передані на ОМС повноваження держави чи вищестоячого ОВВ. Вони покриваються за рахунок процентних відрахувань держави від загальнодержавних податків та обов’язкових платежів.

З 2000 року в Україні діє розподіл бюджетів (а відповідно й їх доходів та видатків) на загальний і спеціальний фонди. Класифікація доходів з рис. 1.5 передбачає цей факт, і розділяє їх за способом зарахування на доходи загального і спеціального фонду [33]:

- доходи загального фонду (поточний бюджет) формуються за рахунок податків. Вони використовуються на фінансування бюджетних установ і закладів інфраструктури, а крім того – на фінансування соціального захисту;

- доходи спеціального фонду (бюджет розвитку) формуються за рахунок закріпленої за МБ частини податкових надходжень, місцевих позик, субвенцій інвестиційного характеру з інших бюджетів. Такі доходи використовуються на розвиткові програми та проекти, пов’язаних з інвестиціями та інноваціями, а також на покриття субвенцій та інших видатків розширеного відтворення

З точки зору забезпечення реалізації реформи бюджетної (фінансової) децентралізації, важливою ознакою класифікації доходів є класифікація за змістом (рис. 1.5), яка їх розподіляє на власні, закріплені та регулюючі. Особливості формування цих видів доходів наведено на рис 1.8.

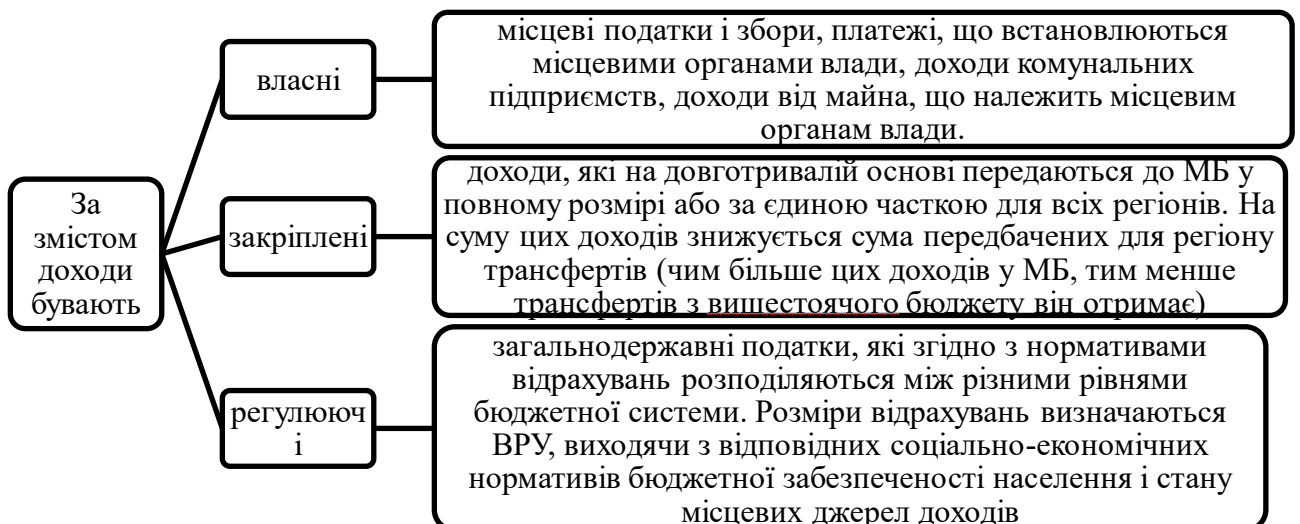

Рисунок 1.8 – Формування доходів МБ за змістом

Розглянемо детальніше ці складові.

Так, власні доходи МБ, згідно ст. 69 БКУ, представлені місцевими податками і зборами (далі – МПЗ), які повністю зараховуються до бюджетів МС [60, с.174]. А Податковим кодексом України (далі – ПКУ) визначено склад МПЗ - це 2 податки та 2 місцевих збори:

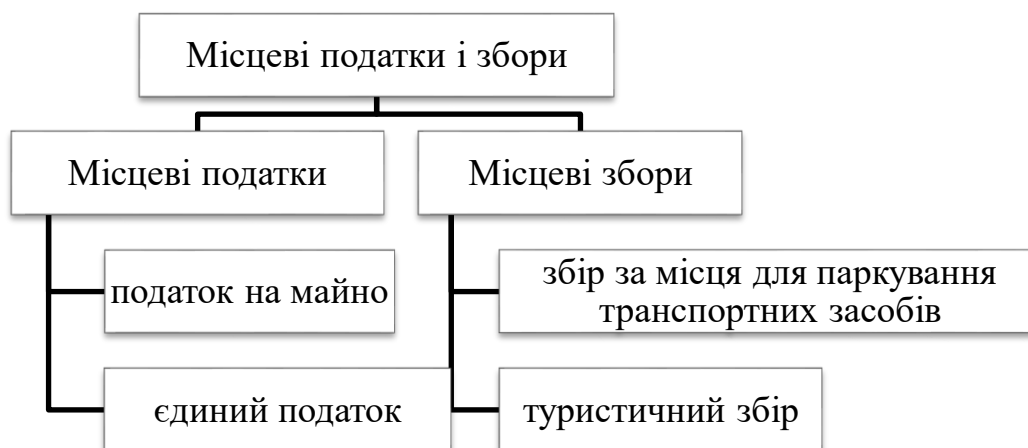

Рисунок 1.9 – Місцеві податки і збори за ПКУ [60, с.174]

Закріплені доходи багато в чому характеризують процес фінансової децентралізації, коли держава добровільно «відмовляється» від частини своїх доходів на користь ОМС і закріплює їх на довготривалій основі за певним МБ.

Перелік закріплених доходів наведений у відповідних статтях БКУ (додаток А), а основні бюджетоутворюючі доходи наведено в таблиці 1.1:

Таблиця 1.1 – Джерела формування доходів МБ [23, с.277]

Фінансові ресурси	Сучасний стан
1. Податок на доходи фізичних осіб (ПДФО)	60%
2. Податок на прибуток підприємств приватної власності	10%
3. Податок на прибуток комунальних підприємств	100%
4. Акцизний податок(АП)	100% АП з реалізації підакцизних товарів
5. Єдиний податок	86%
6. Екологічний податок	25%
7. Податок на майно (нерухомість, земля, транспорт)	100%
Збори та інші платежі	
8. Рентні плати за користування надрами	25%
9. Рентні плати за користування водними ресурсами	50%
10. Туристичний збір	100%
11. Паркування транспортних засобів	100%
Інші доходи	
1. Субвенції	+
2. Кошти регіонального розвитку	+
3. Прямі міжнародні запозичення чи донорська допомога	+

Закріплені і власні доходи вважаються основою самостійності МБ

Перелік регулюючих доходів є «плаваючим», тобто приймається щороку із формуванням і затвердженням чергового закону про Державний бюджет на наступний рік (як додаток до цього закону).

При формуванні ресурсів МБ визначають обсяг доходів, які враховуються та не враховуються при розрахунку обсягу міжбюджетних трансфертів. Це кошти, що на безповоротній основі передані з бюджету одного рівня до бюджету іншого рівня [33]

Саме явище міжбюджетних трансфертів є частиною наступної класифікації – бюджетної. Ця класифікація доходів бюджету регламентована ст.9 БКУ.

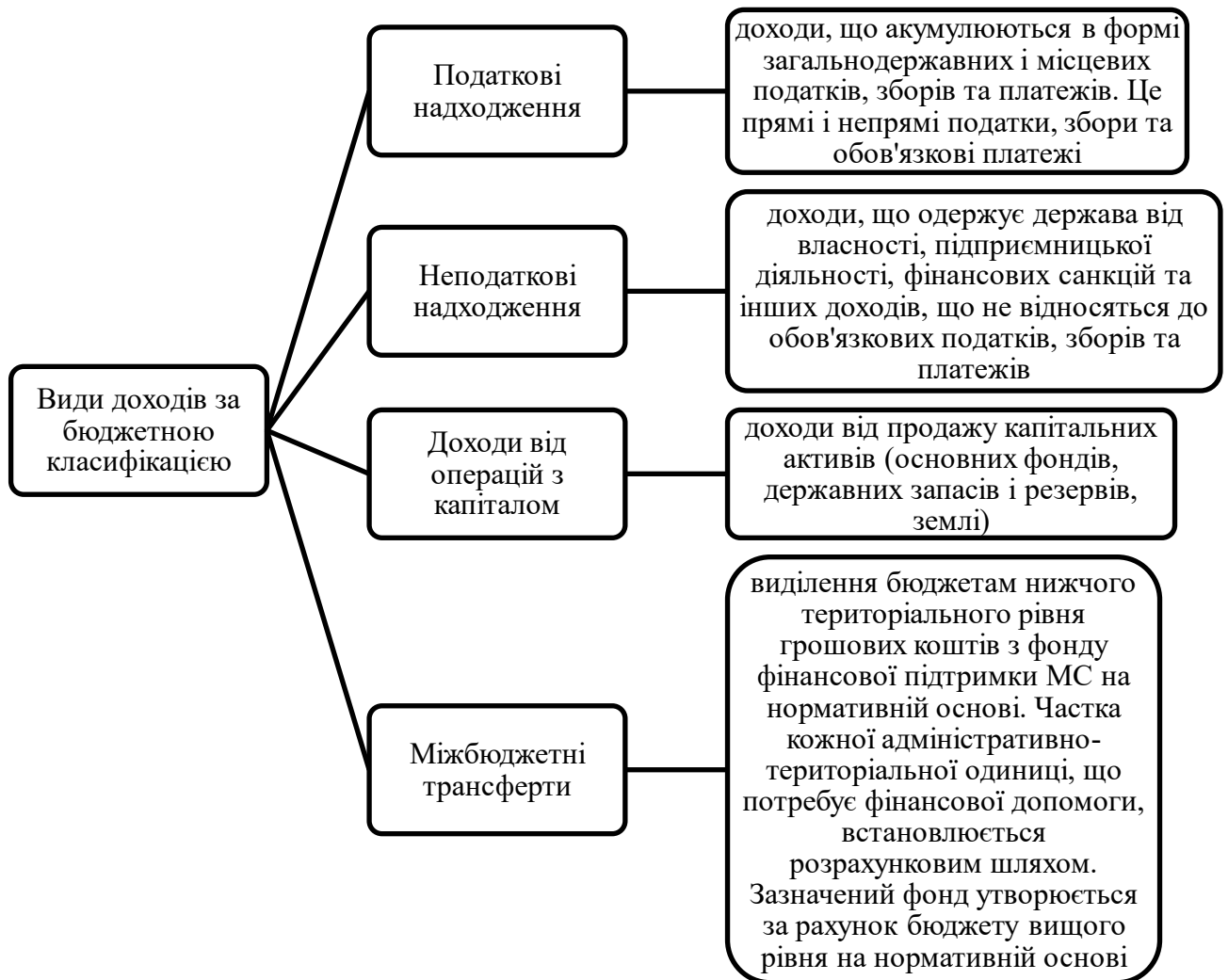

Рисунок 1.10 – Формування доходів МБ за бюджетною класифікацією

Розглянемо особливості формування складових доходів МБ за бюджетною класифікацією.

Так, склад податкових надходжень повністю регламентується нормами ПКУ. Податки спроможні зробити стабільний притік коштів та є підґрунтям для виконання бюджетних зобов'язань ОМС перед громадою. Вони відображають фінансову спроможність ТГ, їх обсяги залежать від ступеня економічної активності ОМС. Ефективність у справлянні податків громадами прямо пропорційна обсягам їх власних доходів, і, відповідно, впливає на ступінь фінансової незалежності. Але на них дуже впливає ринкова кон'юнктура, тому обсяги податкових надходжень залежать від стадії економічного циклу, в якій перебуває макроекономіка держави.

Неподаткові доходи беззаперечно є менш стабільними і прогнозованими, ніж податкові. Але вони розширюють фінансові можливості МБ.

Міжбюджетні трансфери - це важливе дохідне джерело МБ й одночасно інструмент фінансового вирівнювання. Це кошти, які передаються від одного бюджету до іншого на безоплатній основі (частіш за все – це фінансова підтримка з Державного або вищестоячого бюджету до МБ).

Трансфери допомагають коригувати бюджетну забезпеченість ОМС із різним рівнем розвитку. Особливого сенсу вони набувають для ТГ з низькими власними доходами, і як наслідок, менш фінансово самостійним.

Серед видів трансфертів БКУ визначає дотації вирівнювання і субвенції.

Трансфери здатні регулювати соціальну стабільність та забезпечити рівномірний доступ до публічних послуг мешканців всіх ТГ незалежно від рівня їх економічного розвитку. Проте ризикованим є попадання ТГ в залежність від трансфертів (як до реформи децентралізації). Це зменшує мотивацію ОМС до пошуку альтернативних їм джерел наповнення МБ, що знижує фінансову автономію такої громади.

Розглянемо відмінності між різними видами трансфертів.

Субвенції мають суто цільове призначення (виділяються на фінансування конкретного проєкту), а процедуру витрачання цих коштів регламентує Кабмін.

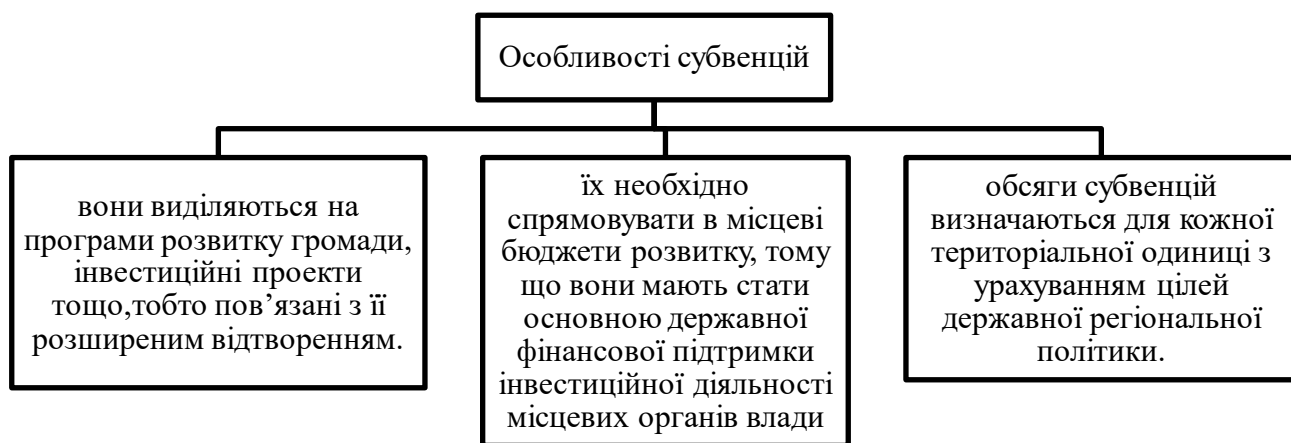

Рисунок 1.11 - Особливості субвенцій

Дотації не мають такого цільового призначення. Слугують для збалансування даного МБ або використовуються для фінансування поточного бюджету ОМС

Дотація не може містити цільового призначення. Вона після отримання є одним з дохідних джерел МБ, які фінансують нею цілі, визначені ОМС.

За БКУ дотації бувають:

Рисунок 1.12 – Види дотацій місцевим бюджетам

БКУ передбачено, що Держбюджет може надавати такі види трансфертів для МБ

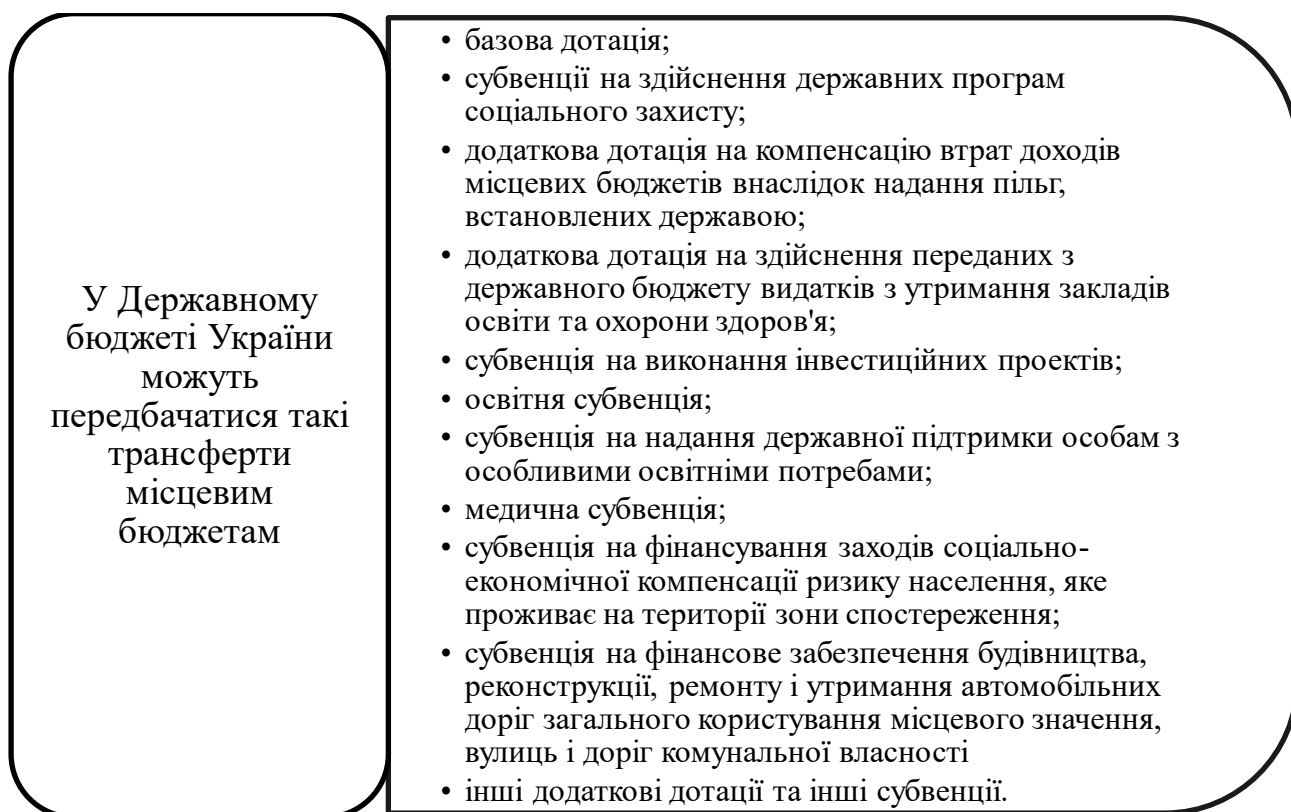

Рисунок 1.13 – Види трансфертів з Дрежбюджету для МБ

Тобто формування дохідної частини МБ залежить від низки чинників:
економічної моделі розвитку,
господарського устрою,
актуальних соціально-економічних завдань, що стоять перед суспільством.

Тому система доходів МБ й охоплює всі можливі джерела надходжень, систематизовані за методами формування.

В контексті ефективного управління формуванням доходів МБ зазначимо про необхідність грамотного використання в бюджетному процесі всіх ланок класифікації з рис. 1.5. Кожна категорія доходів цієї класифікації відіграє свою роль у забезпеченні стабільності МБ. А тому комплексне її використання забезпечує ефективне управління фінансами на місцях. Класифікація доходів дозволяє ОМС більш точно планувати видатки та визначати пріоритети у фінансуванні.

Чітке розмежування доходів забезпечує більш прозору процедуру бюджетного процесу та сприяє якісній підзвітності ОМС перед громадою. Розподіл на власні і закріплені доходи унеможлиблює надмірну залежність ТГ від трансфертів. Податкові надходження складають основу доходної частини будь-якого МБ, а позики та запозичення використовуються у разі потреби у додаткових ресурсах.

Важливою складовою управління є забезпечення збалансованості усіх видів доходів. Це зміцнює стійкість бюджетної системи на місцях.

Таким чином, класифікація доходів МБ (рис. 1.5) дає змогу краще зрозуміти структуру доходів МБ та оптимізувати їхнє управління.

Оцінка структури доходів МБ дозволяє краще виявити різноманітність джерел фінансування ТГ. У сучасних умовах виважене управління бюджетними коштами визначається необхідністю чіткого розмежування доходів за певними ознаками. Це дозволяє краще визначити ступінь фінансової автономії ОМС та ефективність реалізації фіскальної політики на регіональному рівні.

1.3. Нормативно-правова база управління процесом формування фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування

Нормативно-правове регулювання щодо формування ФР місцевою владою в умовах фінансової децентралізації забезпечується такими актами:

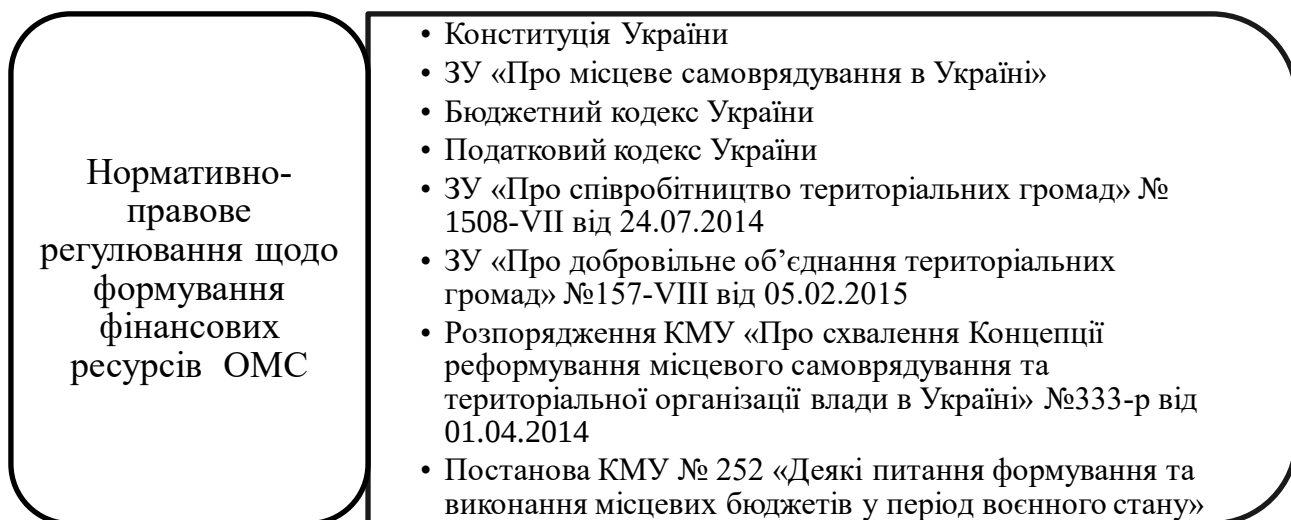

Рисунок 1.14 - Нормативно-правове регулювання щодо формування ФР ОМС

Нижче більш детально розглянемо зазначені документи.

Так, у Конституції України 1996 р окреслено низку основних прав ОМС щодо особливостей їх фінансового забезпечення:

Рисунок 1.15 – Права ОМС щодо забезпечення ФР [21]

ЗУ «Про місцеве самоврядування в Україні» (1997 р.) окреслює основи фінсамостійності громад та ОМС, окреслює коло їх завдань у забезпеченні своєї матеріально-фінансової бази. ЗУ також визначає відповідальність за неякісне управління нею. Незалежність громади у фінансовому плані реалізується через МБ, які створюються залежно до бюджетної системи країни. Також визначаються матеріальні та фінансові основи функціонування ОМС [43]:

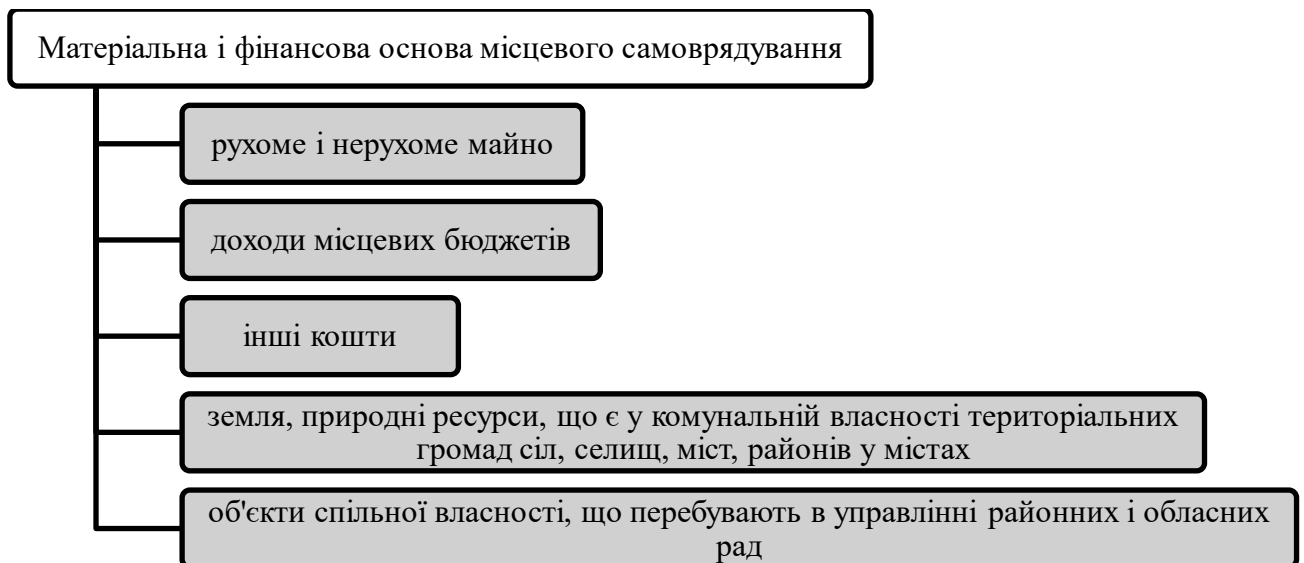

Рисунок 1.16 – Матеріально-фінансове підґрунтя ОМС [43]

Також цей ЗУ регламентує перелік окремих джерел доходів, які є власністю ОМС:

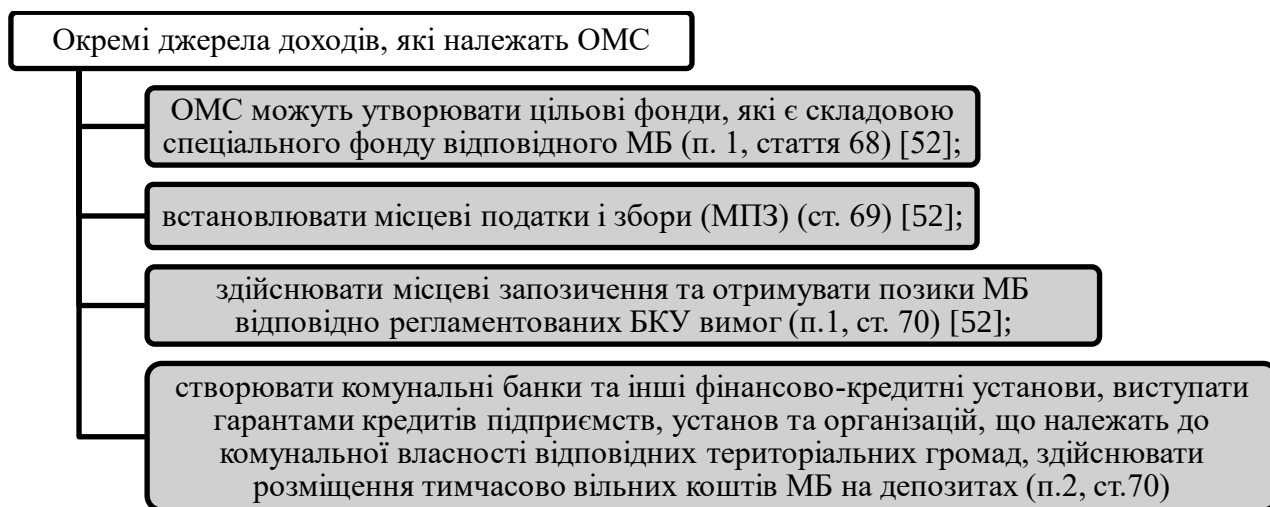

Рисунок 1.17 - Окремі джерела доходів, які належать ОМС [43].

Бюджетний кодекс конкретизує складові доходних джерел, які належать МБ різних рівнів бюджетної системи, та регламентує механізми управління ними. Так, БКУ окреслюються підстави вважати ті чи інші джерела доходів зарахованими до МБ. Цим моментом вважається день зарахування цих коштів на єдиний казначейський рахунок та рахунки в державних банках [6].

Також БКУ класифікує доходи на власні, закріплені, регулюючі і визначає детальний склад кожної з цих груп (див. рис. 1.8) [6]. Бюджетна класифікація (регламентована БКУ) виділяє 4 статті доходів: податкові, неподаткові надходження, операції з капіталом, бюджетні трансферти (рис. 1.10) [6].

До того ж, закріплені та регулюючі доходи Кодекс розділяє залежно від того, чи приймають вони участь при розрахунку міжбюджетних трансфертів. Зокрема, ст. 64 БКУ надає перелік доходів, що закріплюються за МБ та враховуються при розрахунку обсягів міжбюджетних трансфертів [6], а ст. 69 – тих доходів, що не враховуються. Ці доходи вважаються власними, бо скеровуються на фінансування власних повноважень ОМС [6].

Детальний перелік таких доходів наведено в додатку А.

З метою регулювання процесу розмежування доходів між бюджетами різних рівнів, БКУ розділяє міжбюджетні трансферти на 4 великі групи [6].

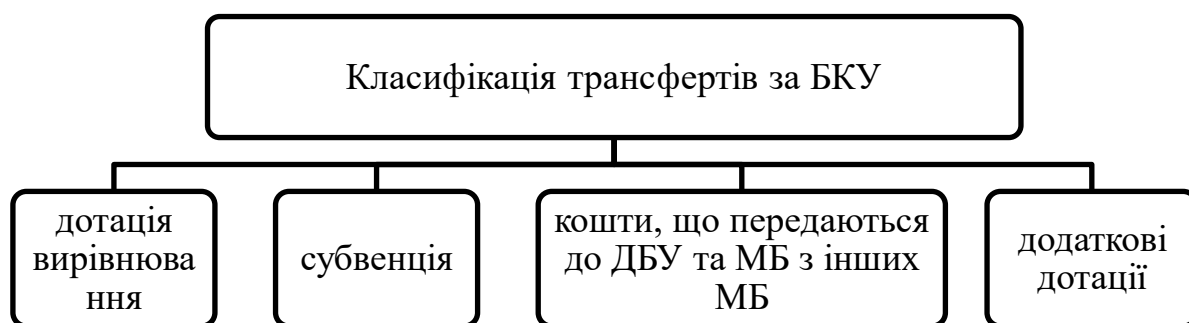

Рисунок 1.18 – Види міжбюджетних трансфертів за БКУ [6]

Також БКУ вказує, що виділення трансфертів з Державного бюджету до МБ проходить у вигляді субвенції виключно на соціальні програми [6].

Проте необхідність фінансово виживати в умовах воєнного часу, своєчасно наповнювати фін ресурсами МБ вносить свої корективи в бюджетне законодавство. Так, з цією метою 4.11.2022 р. Кабмін прийняв зміни у чинну Постанову №252 «Деякі питання формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану». Ці зміни до постанови №252, зокрема, коригують й використання деяких статей БКУ під час воєнного стану [25].

Рисунок 1.19 - Зміни до постанови № 252 [25]

ПКУ визначає, що в Україні можуть функціонувати загальнодержавні та місцеві податки і збори (див. рис. 1.9). Кодекс надає право ОМС самостійно встановлювати МПЗ, але склад яких визначається цим документом [40].

Місцеві ради затверджують МПЗ відповідно до наявного переліку і в межах граничних розмірів процентних ставок, визначених ПКУ [40]. Ці платежі є обов'язковими до сплати для відповідної ТГ на всій її території. Радами ОМС згідно ПКУ місцеві податки повинні встановлюватись обов'язково. Проте щодо місцевих зборів такої обов'язковості немає. Зокрема, рішення про їх стягнення та умови (ставки, пільги тощо) приймається радами самостійно, спираючись на норми ПКУ [40]. Забороняється встановлювати МПЗ, які не прписані ПКУ. МПЗ зараховуються в доходи МБ згідно норм БКУ [40].

В умовах фінансової децентралізації, яка триває в Україні з 2014 року, основною складовою цієї реформи виступає розширення бюджетних прав МС. Зокрема це стосується безпосередньо розширення доходної бази МБ.

Метою реформи децентралізації, згідно розпорядження КМУ «Про схвалення Концепції реформування МС та територіальної організації влади в Україні» (01.04.2014 р.) визначено наступне:

Рисунок 1.20 - Мета реформи децентралізації [45].

Держбюджетна постійній основі не здатен фінансово підтримувати дотаціями вирівнювання мало чисельні ТГ через районні бюджети. А це ще й гальмує розвиток малих міст і великих селищ. Тому забезпечення потрібних

матеріальних, фінансових та організаційних умов для залучення відповідних кадрів в ОМС потребує дотримання певних принципів [45].

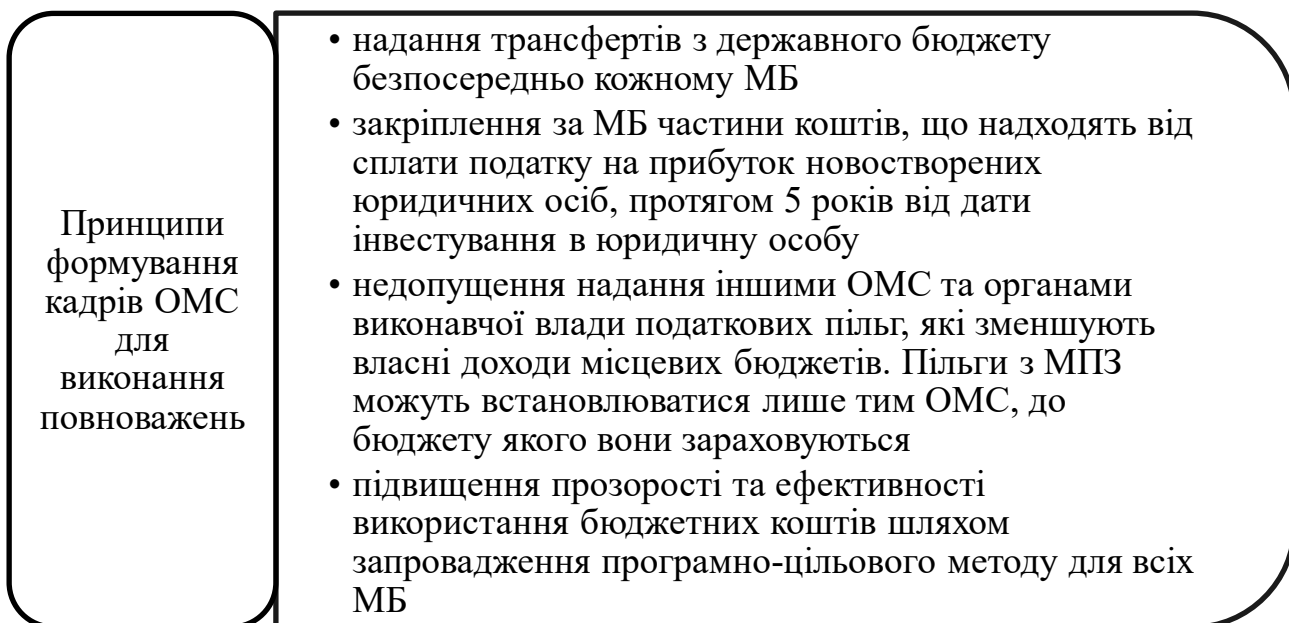

Рисунок 1.21 – Принципи формування кадрів ОМС за [45]

Загалом заходи з реалізації Концепції фінансуються за кошти державного та МБ у межах, виділених бюджетами відповідних ТГ на відповідний рік [45].

ЗУ «Про співробітництво територіальних громад» (2014 р). визначає:

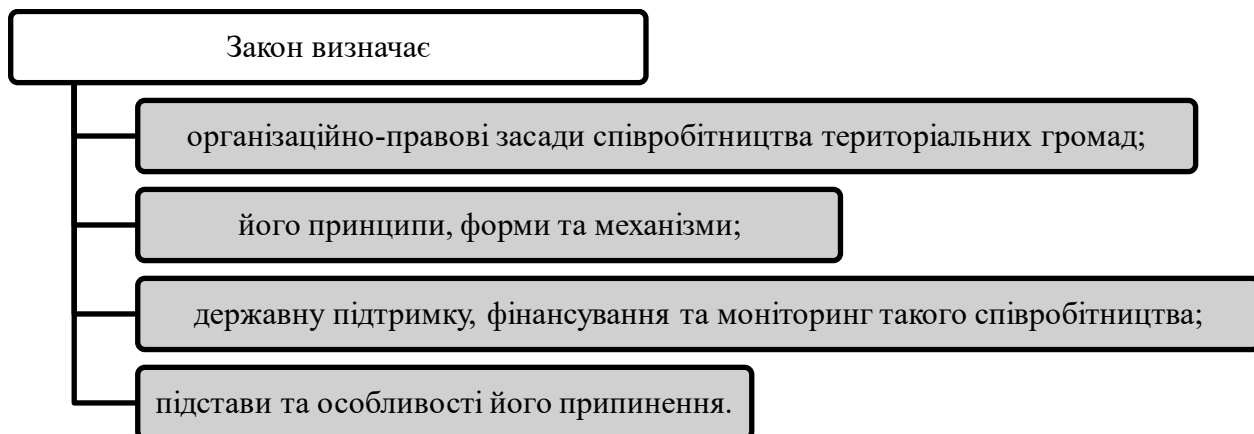

Рисунок 1.22 - Механізм здійснення співробітництва ТГ [44].

Законом окреслено, що держава фінансово стимулюватиме через механізм дотацій і субвенцій спроби співробітництва між ТГ. Тобто співробітництво стане ще одним джерелом ФР для бюджету громади. Зокрема, в Законі це визначається так:

В одному із пунктів договору про співробітництво у частині делегування виконання окремих завдань вказано, що:

на виконання делегованих завдань обсяг коштів передається місцевому бюджету ОМС суб'єкта співробітництва [53].

одним із шляхів державного стимулювання співробітництва є надання субвенцій МБ суб'єктів співробітництва у пріоритетних сферах державної політики згідно цього ЗУ.

фінансування співробітництва здійснюється за рахунок коштів МБ суб'єктів співробітництва

Рисунок 1.23 – Питання фінансування державою співробітництва ТГ[44].

Окремі питання забезпечення доходами бюджетів ОТГ зазначені в ЗУ «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (2015 р.). Він регулює відносини, які відбуваються у разі добровільного об'єднання ТГ сіл, селищ, міст [42]. Закон визначає, що ключовим пріоритетом розвитку ТГ є збільшення спроможності ТГ у правовому, організаційному та фінансовому аспектах.

Фінансові аспекти підтримки бюджетів ОТГ

- Бюджети територіальних громад, що об'єдналися, виконуються окремо до закінчення бюджетного періоду. Бюджет ОТГ розробляється з урахуванням особливостей підготовки МБ, визначених бюджетним законодавством [51].
- Загальний обсяг фінансової підтримки розподіляється між бюджетами ОТГ пропорційно до їх площі та кількості сільського населення у такій територіальній громаді з рівною вагою обох цих факторів [51].
- Порядок надання субвенцій з державного бюджету ОТГ встановлюється КМУ

Рисунок 1.24 - Фінансові аспекти підтримки бюджетів ОТГ [42].

2 АНАЛІЗ ТА ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ МІСЦЕВОГО БЮДЖЕТУ НА ПРИКЛАДІ М. КРИВОГО РОГУ

2.1 Характеристика діяльності Виконкому Криворізької міської ради та її управління економіки

Виконавчий комітет КМР є базовим органом у системі МС. Він забезпечує втілення в життя виконавчих функцій міської ради. Його діяльність визначається такими нормативними актами, як КУ, ЗУ «Про місцеве самоврядування в Україні» та іншими НПА. Виконком є чинним на строк повноважень ради та в офіційному порядку реєструється відповідно до діючого законодавства як неприбуткова організація.

Положення про виконком КМР представлено в дод. Б.

Виконком КМР провадить діяльність як юридична особа, він має свої печатки, із власним найменуванням бланки офіційної звітності, реквізити та штампи. Також Виконком відкриває і веде рахунки в органах ДКСУ та банківських установах відповідно до норм БКУ

Виконком не має права розподіляти отримані доходи (їх частку) між своїми працівниками, засновниками, членами. Але за винятком виплат заробітної плати й нарахувань ЄСВ, а також іншими пов'язаними особами.

Окрім визначених законом власних функцій, виконком може розглядати питання, які належать до компетенції виконавчих органів КМР, та виконувати інші повноваження, визначені чинним законодавством і рішеннями міської ради (рис. 2.1).

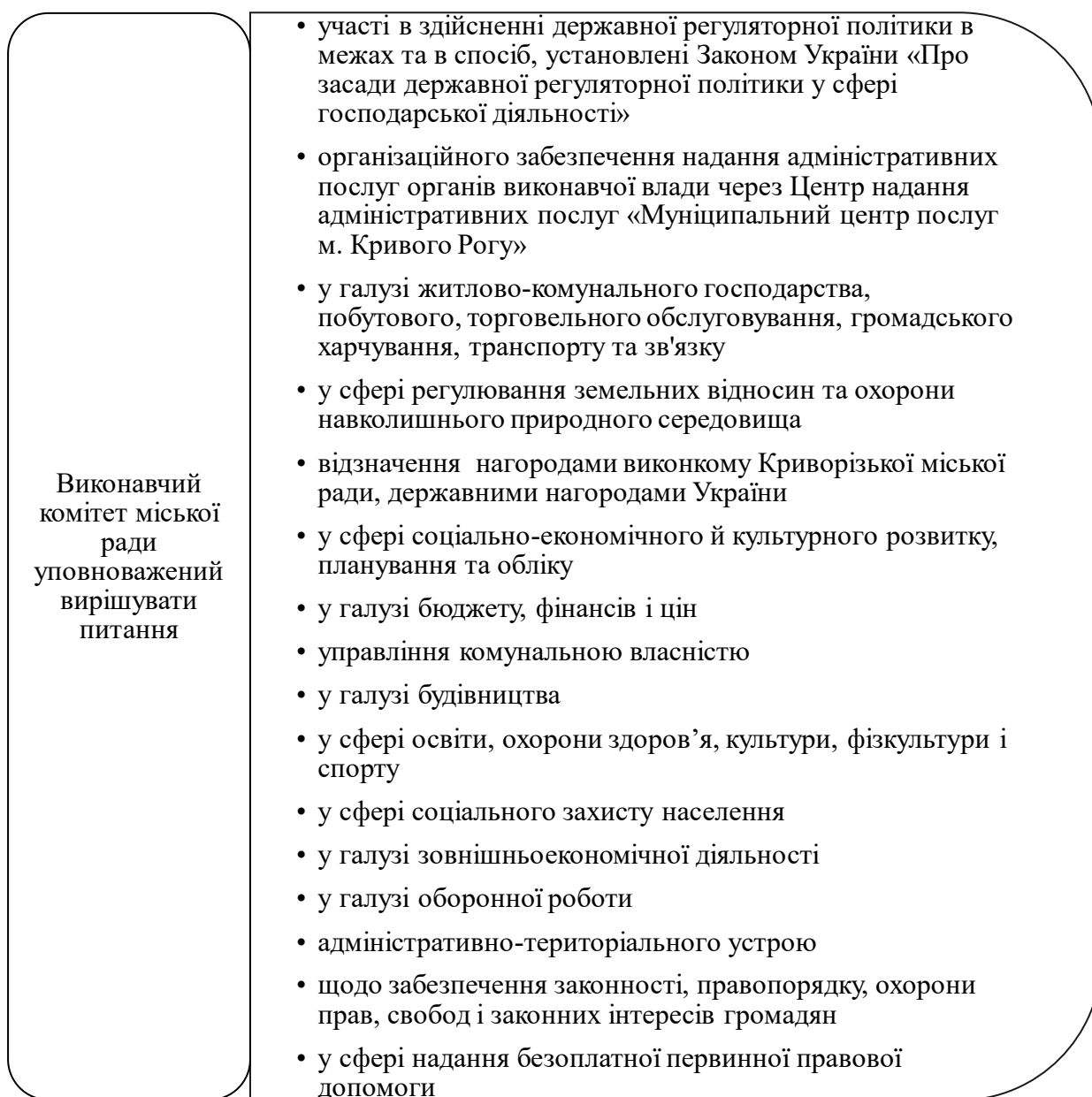

Рисунок 2.1 – Питання, які уповноважений вирішувати виконавчий комітет КМР [22]

У разі припинення діяльності виконком наділяється правом передачі активів лише іншим неприбутковим організаціям подібного типу або правом на зарахування їх до доходів міського бюджету.

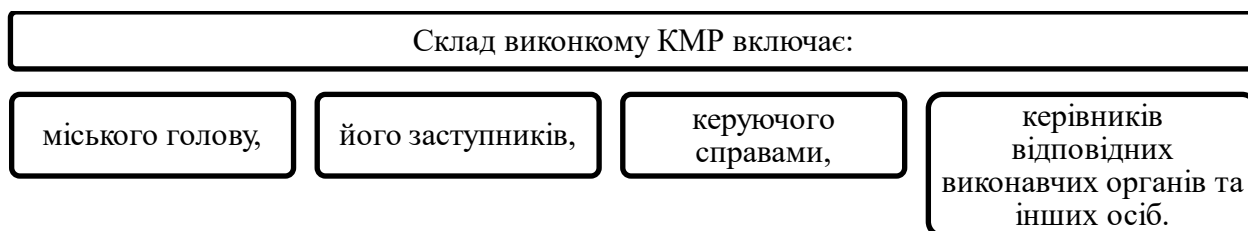

Рисунок 2.2 - Склад виконкому КМР

Депутати КМР не мають права входити до виконкому. Це певним чином гарантує розподілення представницької та виконавчої влади на місцевому рівні.

Виконком очолює міський голова. У разі припинення/завершення його повноважень, а також повноважень КМР, виконком продовжує виконувати покладені на нього функції до моменту оновлення складу.

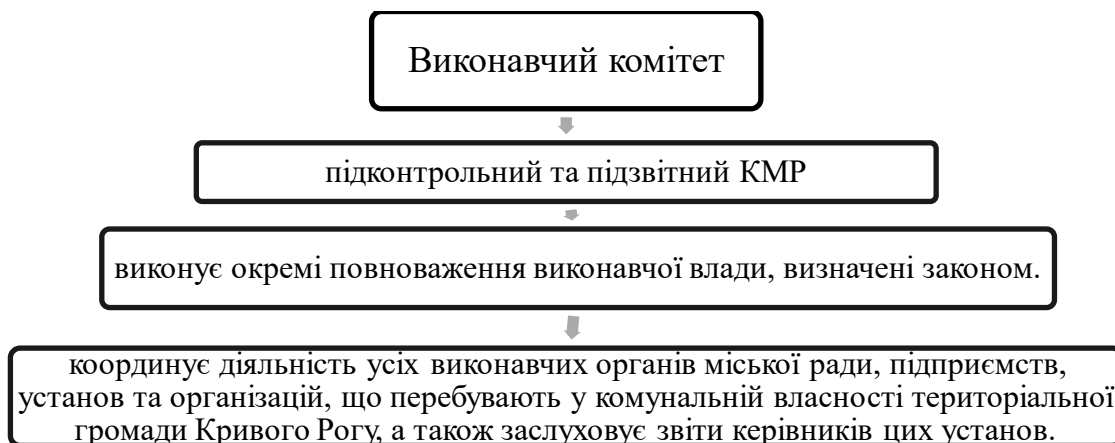

Рисунок 2.3 – Організаційний функціонал виконкому КМР

До структури управління Виконкому КМР входять 32 управління, Структура виконкому КМР наведена у дод. В.

Розглянемо більш детально структуру та функціонал одного з його управлінь, а саме Управління економіки

Управління економіки є самостійним структурним підрозділом виконкому КМР. Воно створюється або ліквідується тільки рішенням КМР згідно ст. 54 ЗУ «Про місцеве самоврядування в Україні» за поданням міського голови а також в межах затвердженої КМР структури.

Юридичний статус Управління економіки
• є юридичною особою, • має власний баланс, • реєстраційні рахунки в органах Державної казначейської служби України, • штамп, бланк, печатку та інші реквізити. • підпорядковується міському голові, заступнику міського голови та виконавчому комітету, • є підзвітним і підконтрольним КМР.

Рисунок 2.4 - Юридичний статус Управління економіки

Управління в своїй роботі стикається з низкою обмежень:

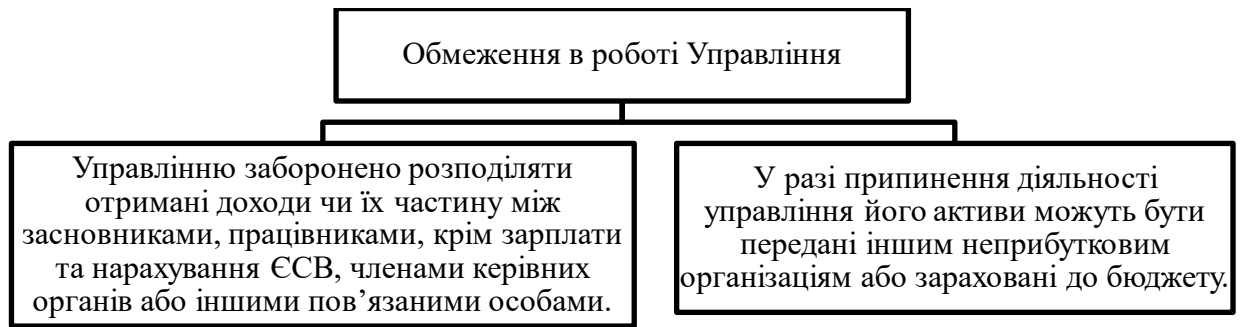

Рисунок 2.5 - Обмеження в роботі Управління

Управління економіки виконкому КМР займає важливе місце у системі МС. Воно здійснює реалізацію соціально-економічної політики в громаді м. Кривого Рогу. Основними напрямками його діяльності є:

Рисунок 2.6 - Напрями діяльності Управління економіки

У своїй діяльності Управління економіки керується низкою нормативно-правових актів (рис. 2.7).

Рисунок 2.7 – Основні нормативно-правові акти, якими керується управління економіки виконкому КМР [22]

Положення про управління визначає перелік завдань, які виконує управління економіки (рисунок 2.8)

Також основними напрямками діяльності Управління також є:

- 1) супровід роботи дорадчих органів;
- 2) підготовка відповідних клопотань з приводу надання відзнак підприємствам, установам, їх працюючим з приводу професійних свят або пам'ятних дат;
- 3) забезпечення прозорості і відкритості процесів прийняття рішень через надання громадянам доступу до публічної інформації та правову підтримку;
- 4) сприяння і покращення доступу бізнесових кіл й населення до інформаційних ресурсів Кривого Рогу, зокрема розвиток цифрових сервісів,

інструментів електронної взаємодії, майданчиків зворотного зв'язку;

5) є засновником та керівним органом КП «Інститут розвитку міста Кривого Рогу».

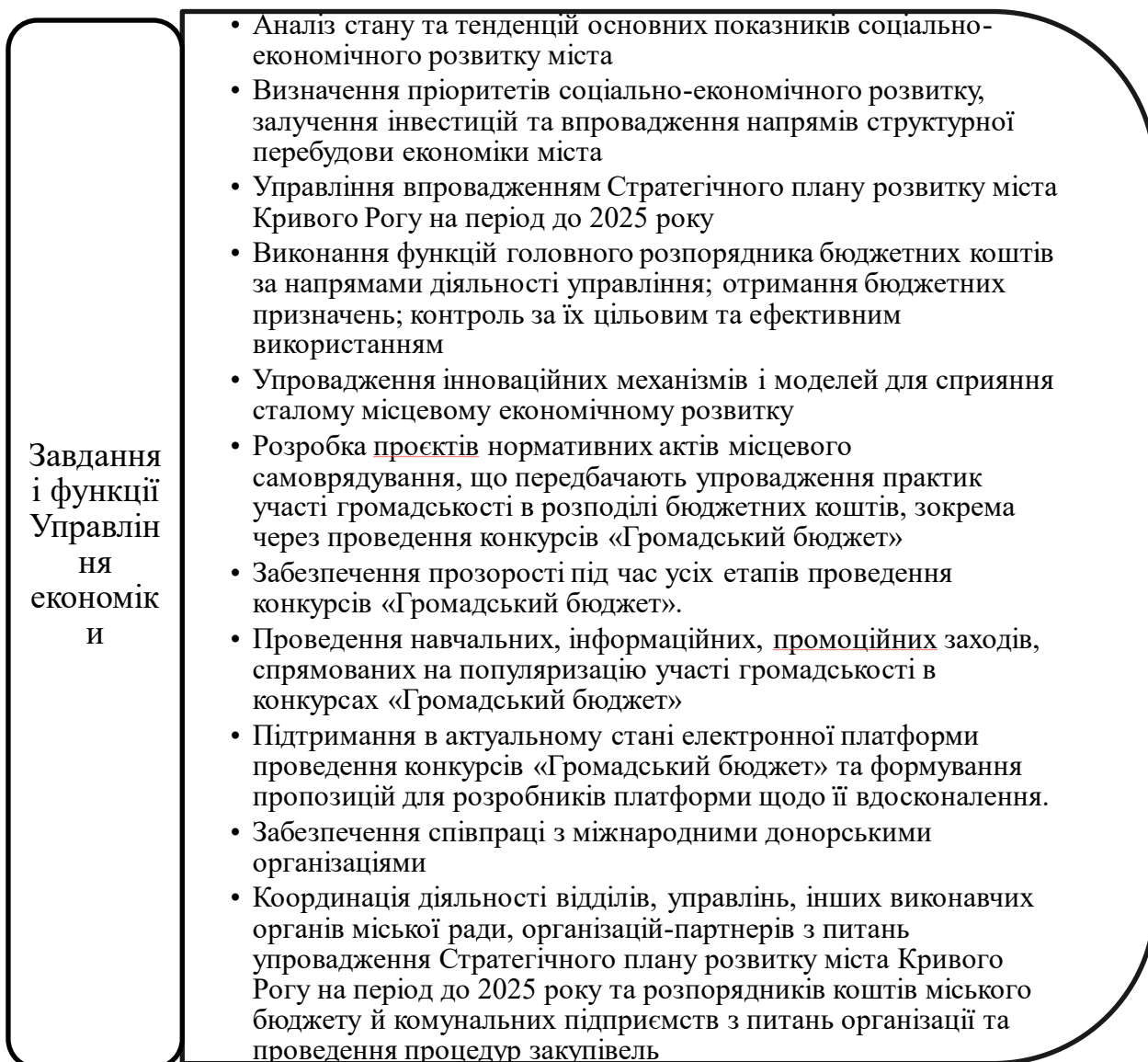

Рисунок 2.8 – Основні завдання та функції управління економікою виконкому КМР [22]

Також управління економікою згідно Положення про управління має широкий спектр функціональних обов'язків (рис. 2.9).

До функціональних обов'язків Управління економіки виконкому Криворізької міської ради входить

- сприяння всебічному соціально-економічному розвитку міста, впровадженню інноваційних технологій, а також розвитку міжрегіонального й міжнародного економічного співробітництва
- координація та участь у реалізації проєктів, визначених Стратегічним планом розвитку Кривого Рогу до 2025 року
- підтримка ініціатив і заходів, спрямованих на формування та розвиток інституцій місцевого економічного розвитку
- здійснення заходів щодо реалізації державної й місцевої економічної політики з метою забезпечення сталого розвитку міської економіки
- участь у реалізації програм розвитку туризму, включно з міською Програмою промислового туризму, а також підтримка державної та місцевої політики в туристичній сфері
- створення умов для залучення інвестицій і додаткових фінансових ресурсів у ключові галузі міської економіки
- посилення партнерських відносин між місцевою владою та роботодавцями, а також боротьба з неформальною зайнятістю
- формування кадрового резерву туристичної галузі та забезпечення системи підвищення кваліфікації фахівців індустрії гостинності
- сприяння здійсненню інвестиційної діяльності та розвитку зовнішньоекономічних зв'язків міських суб'єктів господарювання
- підтримка міжнародної співпраці, участь у розробці туристичних програм і проєктів, взаємодія з органами влади інших держав, містами-партнерами, міжнародними інституціями.
- залучення мешканців до процесу розподілу бюджетних коштів шляхом участі у конкурсах «Громадський бюджет» на різних рівнях
- участь у реалізації ініціатив місцевого розвитку в межах конкурсного механізму «Громадський бюджет»

Рисунок 2.9 – Основні функціональні обов'язки управління економіки виконкому КМР [22]

У сфері бюджетного планування та контролю на Управління покладаються певні повноваження, перелік яких розміщено в рис. 2.10

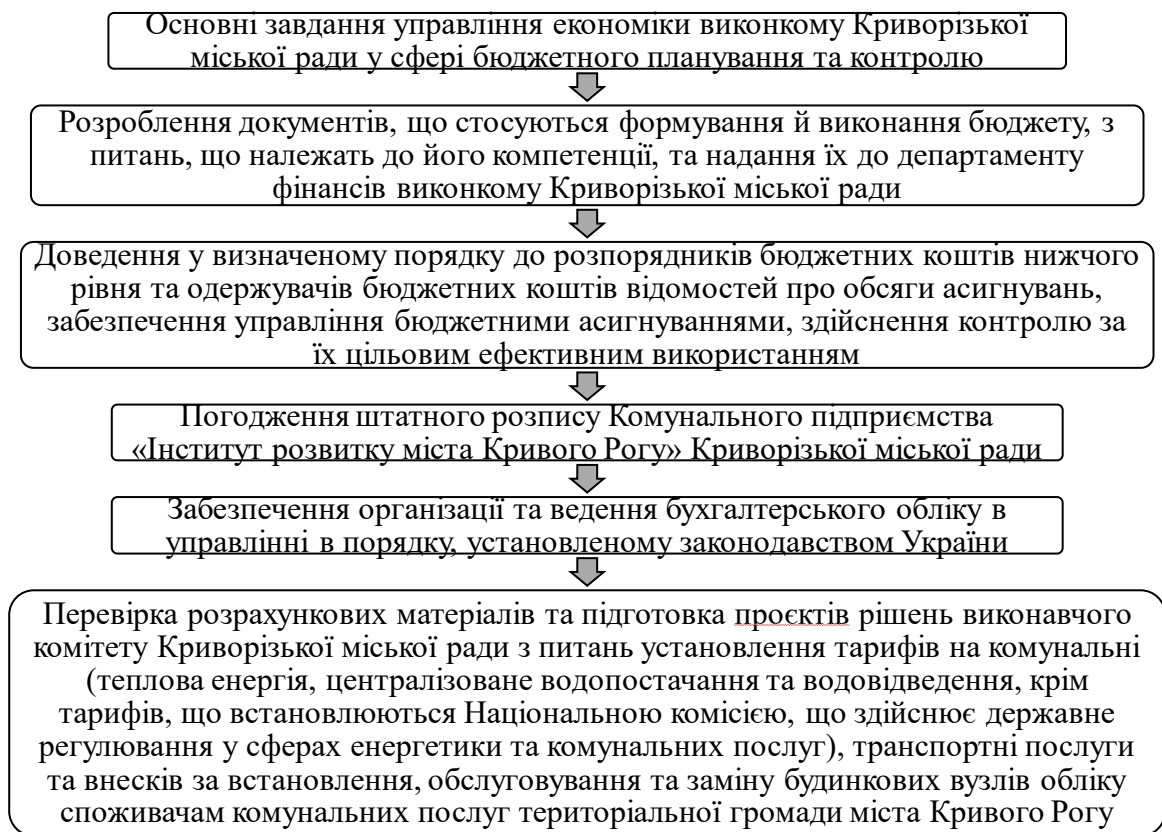

Рисунок 2.10 – Завдання управління економіки у сфері бюджетного планування та контролю [22]

Обов'язками управління економіки є:

- підготовка фінансових звітів і документів,
- розподіл та обслуговування бюджетних асигнувань,
- подання бюджетних запитів, та проведення фінансових операцій у системі єдиного казначейського рахунку.

Управління є відповідальним за здійснення повноцінної участі у бюджетному процесі в межах своєї компетенції. Управління уповноважене затверджувати плани діяльності та звіти КП «Інститут розвитку міста Кривого Рогу», а також здійснює систематизацію пропозицій контракту з керівником КП.

Управління економіки крім обов'язків має ще певні права (рис. 2.11):

Управління має право	• Готувати <u>проекти</u> рішень міської ради, її виконкому, розпоряджень міського голови з питань, віднесених до його компетенції • Залучати спеціалістів відділів, управлінь, інших виконавчих органів міської ради, Комунального підприємства «Інститут розвитку міста Кривого Рогу» Криворізької міської ради та, за згодою, суб'єктів господарювання, об'єднання громадян для розгляду питань, що належать до його компетенції • Одержувати в установленому законодавством порядку від органів місцевого самоврядування, місцевих органів виконавчої влади, замовників торгів, суб'єктів господарювання інформацію, документи, інші матеріали, необхідні для виконання покладених на нього завдань, відповідно до чинного законодавства України • Вести ділове листування з органами виконавчої влади та місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання міста з питань, що належать до його компетенції • Скликати в установленому порядку наради з питань, віднесених до його компетенції • Взаємодіяти в межах повноважень з іншими органами місцевого самоврядування, відділами, управліннями, іншими виконавчими органами міської ради, громадянами, засобами масової інформації, суб'єктами господарювання, об'єднаннями громадян з питань, що належать до його компетенції, та здійснювати розгляд їх звернень • Готувати пропозиції щодо внесення змін до нормативно-правової бази України з метою її врегулювання та удосконалення з питань, віднесених до його компетенції • Брати участь у перевітках з питань дотримання законодавства, що діє у сфері <u>закупівель</u> для забезпечення потреб територіальної громади міста Кривого Рогу, та фінансово-господарської діяльності підприємств комунальної власності міста, судових засіданнях у межах наданих повноважень та в спосіб, визначений чинним законодавством України • Здійснювати адміністрування розділів офіційного <u>вебпорталу</u> міста Кривого Рогу «Криворізький ресурсний центр» або їх частин, де розміщуються інформаційні ресурси, що за змістом належать до його компетенції
---------------------------------	--

Рисунок 2.11 – Основні права управління економіки [22]

Працівники управління приймаються на роботу та звільняються відповідно до норм ЗУ «Про службу в органах місцевого самоврядування». Прийняття на посаду відбувається шляхом конкурсного відбору, якщо чинним законодавство не передбачено іншої процедури.

Начальника управління призначає міський голова або заступник у випадку його відсутності. Начальник управління економіки здійснює такі повноваження (рис. 2.12).

Начальник управління
• бере участь у роботі сесій міської ради, засідань її виконкому, уносить пропозиції в межах компетенції управління • самостійно вирішує всі питання діяльності управління в межах компетенції, визначеної рішеннями міської ради та її виконкому • є розпорядником коштів відповідно до затвердженого кошторису доходів і видатків, несе персональну відповідальність за ефективне цільове їх використання • від імені управління укладає угоди (договори) • несе персональну відповідальність за виконання покладених на управління завдань, законність прийнятих ним та керівниками відділів управління рішень • визначає обов'язки працівників управління та контролює їх виконання • забезпечує працівникам підвищення професійного рівня • видає в межах компетенції накази, організовує та контролює їх виконання • представляє управління у відносинах із суб'єктами господарювання • формує кадровий резерв управління • уносить пропозиції міському голові щодо, структури, чисельності та розстановки кадрів, присвоєння посадовим особам чергових рангів, установлення розміру надбавок до посадового окладу та застосування інших видів заохочення працівників за результатами роботи, застосування стягнень за порушення трудової дисципліни

Рисунок 2.12 – Повноваження начальника управління економіки [22]

Управління економіки здійснює свою роботу згідно планів роботи виконкому КМР (затверджені перспективні місячні календарні плани, які ухвалюються рішеннями міського голови та виконкому).

Управління функціонує на кошти МБ. Штатна чисельність і фонд оплати праці визначаються міським головою в лімітах затверджених показників. Працівники управління керуються посадовими інструкціями при виконанні своїх професійних обов'язків

2.2. Аналіз формування фінансових ресурсів бюджету м. Кривого Рогу за 2022-2024 рр.

Дослідження фінансових ресурсів ОМС пропонуємо провести на прикладі міського бюджету громади м. Кривого Рогу. Аналіз проведемо за період трьох воєнних років 2022-2024 рр. у динаміці та структурі. В ході такого аналізу плануємо отримати висновки щодо тих джерел ресурсів, які є переважаючими

(які статті бюджету є основними наповнювачами бюджету та яка динаміка цього процесу).

Аналіз ФР м. Кривого Рогу розпочнемо із з'ясування тенденцій наповнення бюджету та їх динаміки в розрізі розділів доходів за бюджетною класифікацією:

Таблиця 2.1 – Динаміка доходів бюджету м. Кривого Рогу (2022-2024)

Показник	Сума, тис. грн.			Відхилення		Темп росту, %	
	2022 р.	2023 р.	2024р.	2022-2023рр.	2023-2024рр.	2022-2023рр.	2023-2024рр.
Податкові надходження	7629752,2	8193062,8	8535806,5	563310,6	342743,7	107,4	104,2
Неподаткові надходження	255832,5	266947,1	481075,0	11114,6	214127,9	104,3	180,2
Доходи від операцій з капіталом	9132,5	11056,7	23591,9	1924,2	12535,3	121,1	213,4
усього доходів власних та закріплених	7895919,7	8472289,5	9040979,0	576369,8	568689,6	107,3	106,7
Міжбюджетні трансферти	1135243,0	1373657,4	1888112,7	238414,4	514455,3	121,0	137,5
Разом	9031162,7	9845946,9	10929091,7	814784,2	1083144,9	109,0	111,0

Дані таблиці засвідчують зростаючу тенденцію в динаміці доходів протягом всього періоду аналізу, не дивлячись, що ці роки – період активної фази повномасштабної війни. Зокрема, за 2023 рік доходні джерела приросли на 9%, за 2024 рік – ще на 11%, тобто маємо висхідну зростаючу тенденцію, що є позитивним. Таке зростання відбулось з причини збільшення надходжень за всіма розділами доходів бюджетної класифікації. Пропонуємо вивчити ці тенденції детальніше.

Найбільші темпи приросту показали доходи від операцій з капіталом (на початку війни вони приросли на 21%, за 2024 рік – вже на 113%). Неподаткові доходи за 2024 рік збільшились на 80%, хоча на початку війни теж показали приріст в 21%. Такі великі темпи зростання можуть бути свідченням перегляду ОМС своєї політики доходів на воєнний період: стимулювання надходжень з менш традиційних джерел, оскільки реальний сектор економіки більше потерпає від викликів війни (підтверджується динамікою податків).

Динаміку податків і трансфертів варто досліджувати разом, оскільки це багато в чому взаємозалежні статті, співвідношення між якими говорить про ступінь фінансової автономії ОМС. Так, податкові надходження теж показують зростання, але зі значно меншими темпами (за 2023 р на 7,4%, за 2024 р на 4,2%), та й зі спадною тенденцією такого росту. Це цілком пояснюється впливом війни, нестабільністю економіки, зменшенням активності (а то й закриттям) СГД. Як наслідок, податкові платежі є нестабільними. Тому невелике зростання податків у таких умовах – це однозначно великий позитив для міста та його бюджету.

Трансфертна допомога від держави у вигляді дотацій і субвенцій місту збільшилась майже на 40%, що свідчить про посилення підтримки ОМС з боку влади. Проте, чи впливає таке зростання трансфертів на фін незалежність громади міста, важко сказати лише по темпам росту. Для цього треба дослідити питому вагу податків і трансфертів у сукупних доходах.

Тому нижче проаналізуємо структуру доходних джерел бюджету м. Кривого Рогу:

Таблиця 2.2 – Структура доходів бюджету м. Кривого Рогу (2022-2024)

	2022		2023		2024	
	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %
Податкові надходження	7629752,2	84,5	8193062,8	83,2	8535807	78,1
Неподаткові надходження	255832,5	2,8	266947,1	2,7	481075	4,4
Доходи від операцій з капіталом	9132,5	0,1	11056,7	0,1	23591,9	0,2
усього доходів власних та закріплених	7895919,7	87,4	8472289,5	86,0	9040979	82,7
Міжбюджетні трансфери	1135243	12,6	13,73657,4	14,0	1888113	17,3
Разом	9031162,7	100,0	9845946,9	100,0	10929092	100,0

Структура доходів МБ свідчить про високий ступінь фін самодостатності громади м. Кривого Рогу, оскільки власні та закріплені (а це майже власні) доходи стабільно складають більше 80% всіх надходжень до бюджету міста.

Хоча ця частка спадає із терміном загострення війни (у 2022 р це 87%, а в 2024 р – вже 83%), але залишається дуже значною.

Відповідно питома вага трансфертів дзеркально зростає (з 13% в 2022р до 17% в 2024 р), проте такі її значення співставні з поняттям звичайної фінансової підтримки від держави, як це й повинно бути у кризові періоди. До реформи фін децентралізації ця частка сягала близько половини доходів МБ, що викликало суттєву залежність бюджету від цих коштів.

Показник власних і закріплених доходів дуже суттєво залежить від частки податкових надходжень у бюджеті. Як видно з таблиці, бюджет Кривого Рогу наповнюється переважно за рахунок податків. Хоча їх частка з початку війни щороку спадає (у 2022 р вона складала 85%, в 2024 – 78%), але залишається дуже значною. На це звісно вплинув перерозподіл бюджетних доходів між державою і ОМС під час децентралізації, що дає свої позитивні результати зараз під час війни, зміцнюючи місцеві бюджети.

Доходи від операцій з капіталом хоча й показували найвищі темпи росту (табл. 2.1), проте в структурі доходів не займають й 1%. Неподаткові надходження (штрафи, санкції) протягом війни збільшили свою роль в доходах міста до 4%. Тобто основним бюджетоутворюючим джерелом доходів міста залишаються податкові надходження. Тому є сенс розглянути їх детальніше

Динаміку податків наведено в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 - Динаміка податкових доходів Кривого Рогу (2022-2024)

Показник	Сума, тис. грн.			Відхилення		Темп росту, %	
	2022 р.	2023 р.	2024р.	2022-2023рр.	2023-2024рр.	2022-2023.	2023-2024.
ПДФО	4450227,2	4366694,7	3688137,1	-83532,5	-678557,6	98,1	84,5
податок на прибуток підприємств комунальної власності	32317,5	55833,7	16331,9	23516,2	-39501,8	172,8	29,3
рендна плата за користування надрами	270866,8	101747,6	223602,2	-169119,2	121854,6	37,6	219,8

акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів	5712,5	23412,9	22476,0	17700,4	-936,9	409,9	96,0
акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів	31166,4	88700,9	138376,7	57534,5	49675,8	284,6	156,0
акцизний податок з реалізації ЄГД роздрібною торгівлю підакцизних товарів	275402,1	323311,7	309539,1	47909,6	-13772,6	117,4	95,7
місцеві податки:	2528283,8	3201807,1	4106936,2	673523,3	905129,1	126,6	128,3
податок на майно	2219141,3	2855372,4	3547422,5	636231,1	692050,1	128,7	124,2
туристичний збір	1001,6	1537,1	1552,4	535,5	15,3	153,5	101,0
єдиний податок	308140,9	344897,6	557961,3	36756,7	213063,7	111,9	161,8
екологічний податок та збір за забруднення довкілля	35774,9	31555,2	30407,3	-4219,7	-1147,9	88,2	96,4
податок з власників транспортних засобів	1,0	-1,0	0,0	-2,0	1,0	-100,0	0,0
Всього	7629752,2	8193062,8	8535806,5	563310,6	342743,7	107,4	104,2

Як свідчать дані таблиці 2.3 (та й попереднього аналізу), податкові надходження бюджету міста щороку приростають. Розглянемо, за рахунок яких саме податків – як загальнодержавних закріплених, так і місцевих – стала можлива така тенденція.

Так, закріплені податки показують нестійку тенденцію – можуть прирости за 2023 рік, а в 2024 році показувати спад, або навпаки. В основному позитивну динаміку демонструють акцизи. Зокрема акциз на ввезення підакцизних товарів зростає щороку і значними темпами: протягом 2023 року – на 186% та протягом 2024-го – на 56%. Акциз із українських

підакцизних товарів збільшився дуже суттєво саме на початку війни – на 309%, проте наступного року дещо знизився – на 4%. Акциз на роздрібну торгівлю має схожу тенденцію, але з меншими темпами (за 2023 – приріст на 17%, за 2024 – зниження на 5%).

Рента за користування надрами за 2024 рік збільшилась на 119%.

Але є закріплені податки, які демонструють спадну динаміку. Це перш за все ПДФО: за період 2022-2023 рр він зменшився на 2%. Проте в 2023-2024 рр темпи зниження були вже 16%, що пов'язано із вилученням до Державного бюджету ПДФО військових частин. А податок на прибуток місцевих КП скоротився на 69%.

Щодо місцевих податків, то вони мають позитивну динаміку: приростають щороку, стабільно, з висхідним приростом (за 2023 р – на 26%, за 2024 – на 28%). Зокрема, на тенденції МПЗ сильно вплинув податок на майно, який фактично і приростає зазначеними вище темпами. Єдиний податок з суб'єктів малого бізнесу збільшився за війну практично на 2/3, що пов'язано з підприємницькою активністю ВПО. Екологічний податок, навпаки, щороку спадає, хоча й незначними темпами. Туристичний збір є нашому МБ є несуттєвим, і практично генерує однакові суми. «Транспортний» податок фактично не дає надходжень в бюджет.

Далі проаналізуємо структуру податків МБ для з'ясування, які з них є містоутворюючими.

Таблиця 2.4 – Структура податкових доходів Кривого Рогу (2022-2024)

	2022		2023		2024	
	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %
ПДФО	4450227,2	58,3	4366694,7	53,3	3688137	43,2
податок на прибуток підприємств ком власності	32317,5	0,4	55833,7	0,7	16331,9	0,2
рентна плата за користування надрами загальнодержавного значення	270866,8	3,6	101747,6	1,2	223602	2,6

акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів	5712,5	0,1	23412,9	0,3	22476	0,3
акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів	31166,4	0,4	88700,9	1,1	138377	1,6
акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів	275402,1	3,6	323311,7	3,9	309539	3,6
місцеві податки:	2528283,8	33,1	3201807,1	39,1	4106936	48,1
податок на майно	2219141,3	29,1	2855372,4	34,9	3547423	41,6
туристичний збір	1001,6	0,0	1537,1	0,0	1552,4	0,0
єдиний податок	308140,9	4,0	344897,6	4,2	557961	6,5
екологічний податок та збір за забруднення довкілля	35774,9	0,5	31555,2	0,4	30407,3	0,4
податок з власників транспортних засобів	1	0,0	-1	0,0	0	0,0
Всього	7629752,2	100,0	8193062,8	100,0	8535807	100,0

За даними таблиці 2.4 видно, що бюджет Кривого Рогу наповнюється за рахунок закріпленого ПДФО та місцевих податків, які завдяки реформі децентралізації суттєво збільшили свою фіскальну роль в МБ. Пропонуємо далі розібратись в цих тенденціях.

Так, ПДФО на місцях фактично став бюджетоутворюючим. В Кривому Розі на 2022 рік він складав майже 60% всіх податкових джерел. З 2023 року ця частка потроху спадає до досягнення в 2024 році 43,2% в загальних податках, що пов'язано з державною політикою щодо оподаткування доходів військових. Проте ПДФО й надалі залишається основним в МБ.

Місцеві податки нарешті почали відігравати в МБ роль дійсно наповнювача бюджету. Так, станом на 2024 рік в податках криворізького бюджету вони становлять майже 50%, що є досягненням децентралізації. Протягом аналізованого періоду їх частка щороку збільшувалась, починаючи від 33% в 2022 році. Таке місце МПЗ в доходах бюджету їм забезпечив в основному податок на майно, який на 2024 рік склав 41% від сукупних податкових надходжень міста. Другим за значенням є єдиний податок, який

займає долю в 6,5% на кінець аналізованого періоду. Решта МПЗ такого фіскального значення не набули.

Тобто бюджет Кривого Рогу формує свої доходи переважно з податкових джерел, основними з яких є закріплений ПДФО та місцеві – податок на майно та єдиний податок.

2.3 Підвищення ефективності управління доходами місцевого бюджету під час війни

Воєнні дії здатні призвести до суттєвих фінансових втрат, знижують доходи МБ і провокують нові соціально-економічні проблеми. Все це робить непростим процес управління фінансами, зокрема доходами МБ. В цьому разі варто зосередитися на залученні внутрішніх ресурсів, перегляді та оптимізації витрат та забезпеченні прозорості витрачання бюджетних коштів. ТГ повинні коригувати свої фінансові стратегії, залишаючи на собі виконання соціальних функцій і підтримку незахищених та вразливих категорій населення. Важливим фактором при цьому є контакти з міжнародними фінансовими установами та донорами з метою безперебійного залучення додаткових коштів для відновлення. Планування місцевих фінансів уже під час війни та післявоєнного відновлення є вкрай потрібним для забезпечення сталого розвитку та стабільності економіки держави [18].

Соціально-економічні проблеми й виклики, зумовлені воєнними діями, значно впливають на розвиток ТГ. Тобто це здатне призвести як до економічних, так і соціальних втрат:

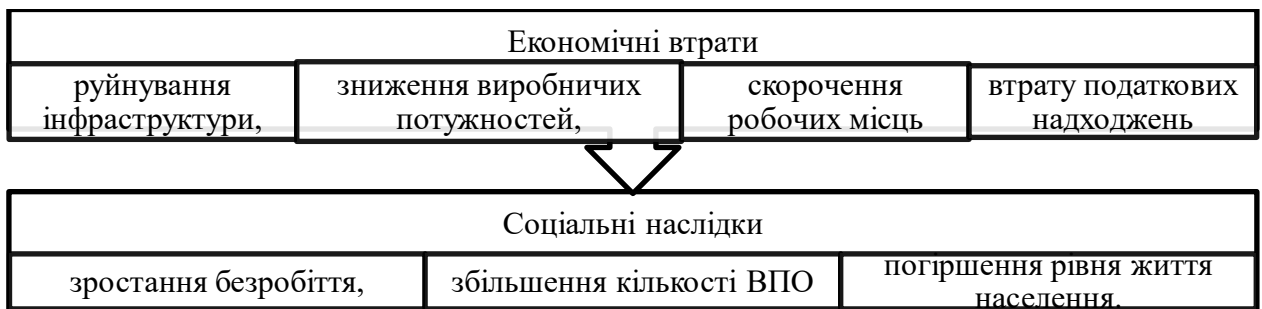

Рисунок 2.13 – Економічні і соціальні втрати, зумовлені війною [18]

Гуманітарні аспекти, зокрема соц.захист, освітні послуги, медичне обслуговування, стають нагальними. Це створює додаткове навантаження на МБ, що вимагає вмінь ефективного управління публічними фінансами для стабільної роботи громад і відновлення їх економічної бази [18]

З огляду на вищезазначене, надамо рекомендації щодо ефективного управління фінансовими ресурсами громад під час війни.

З аналізу доходних джерел МБ на прикладі громади Кривого Рогу нами з'ясовано, що основу МБ складають доходи з податкових джерел, ключовим з яких є ПДФО (й залишається таким після перерозподілу доходів військових). Це говорить про необхідність кроків щодо збільшення надходжень за цим податком [25]. Тобто, особливої уваги з боку ОМС та окремих ОТГ в контексті залучення коштів від ПДФО потребують моменти:

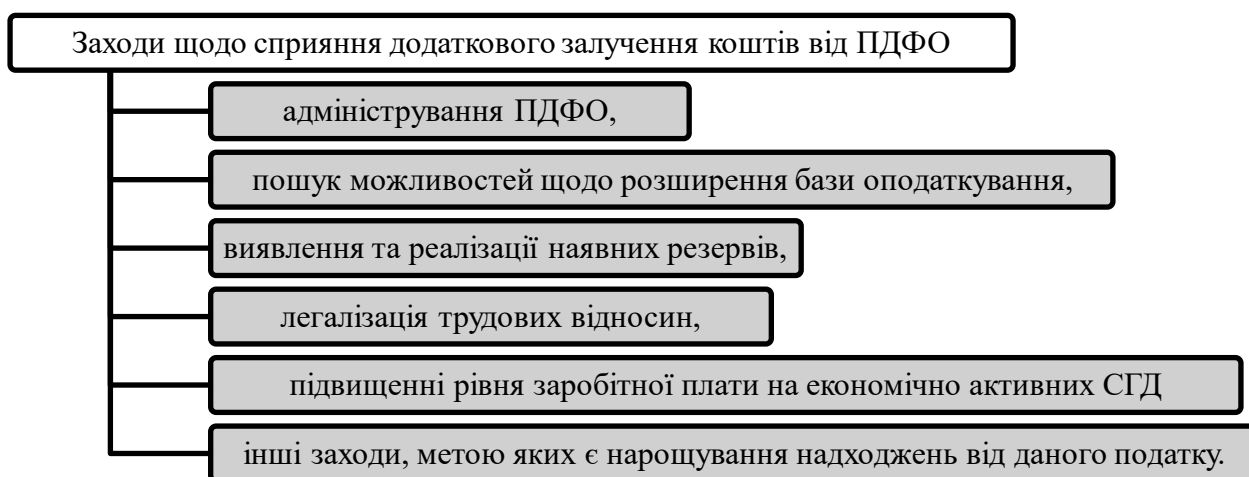

Рисунок 2.14 - Заходи щодо додаткового залучення коштів від ПДФО [25]

Для більш ефективної реалізації окреслених заходів особливого значення набуває наявність та доступ до інформації щодо СПД, які працюють в громаді, є роботодавцями і відповідно платниками ПДФО. У великих громадах (якою є зокрема й криворізька) місцевими контролюючими органами (податкові інспекції тощо) давно створені і ведуться відповідні електронні бази/реєстри.

А на рівні недавно створених ОТГ, невеликих сільських громад тощо варто напрацювати окрему базу всіх СПД в розрізі окремих старостинських округів. Ця база повинна включати:

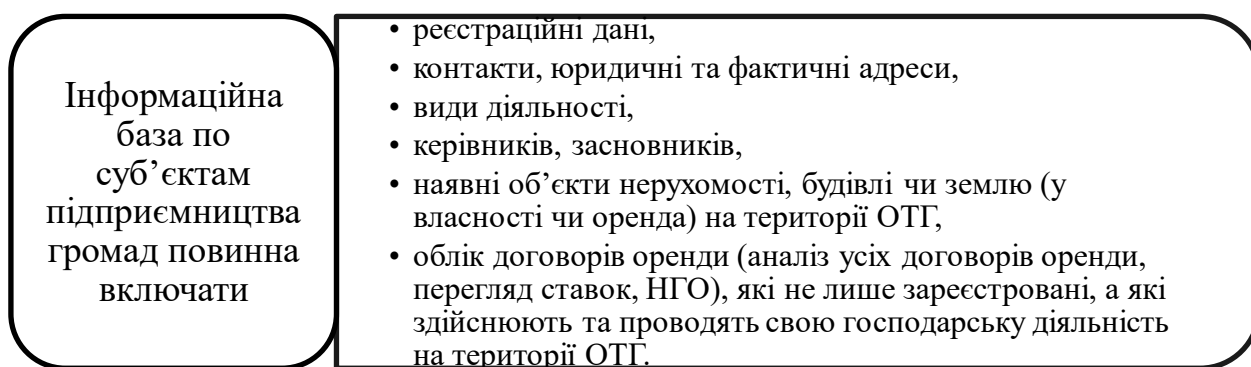

Рисунок 2.15 – Інформація по суб'єктам підприємництва громад [25]

Далі варто буде узгодити графіки обходів території (з метою перевірок СПД), надсилання потрібних запитів у органи ДФС якраз для виявлення

Як видно з рис.2.9, ще одним ресурсом надходжень ПДФО є легалізація трудових відносин (особливо з працівниками, які працюють на ФОПів).

Тому зусилля варто спрямовувати на виявлення саме ФОПів, оскільки ці суб'єкти за Податковим кодексом можуть і мають сплачувати ПДФО не лише за місцем реєстрації, як зазвичай всі роблять і звикли. Якщо ФОП є власником земельної ділянки, де здійснює свою діяльність, тоді сплата цього податку відбувається в МБ тієї громади, де безпосередньо вона зареєстрована.

Виходячи з цього, ОМС повинен проявляти активність щодо пошуку таких СПД, та у межах чинного законодавства впливати на підприємницькі структури, залучати у свої громади додатковий ПДФО.

В цьому контексті варто мати на увазі положення ЗУ «Про місцеве самоврядування в Україні»

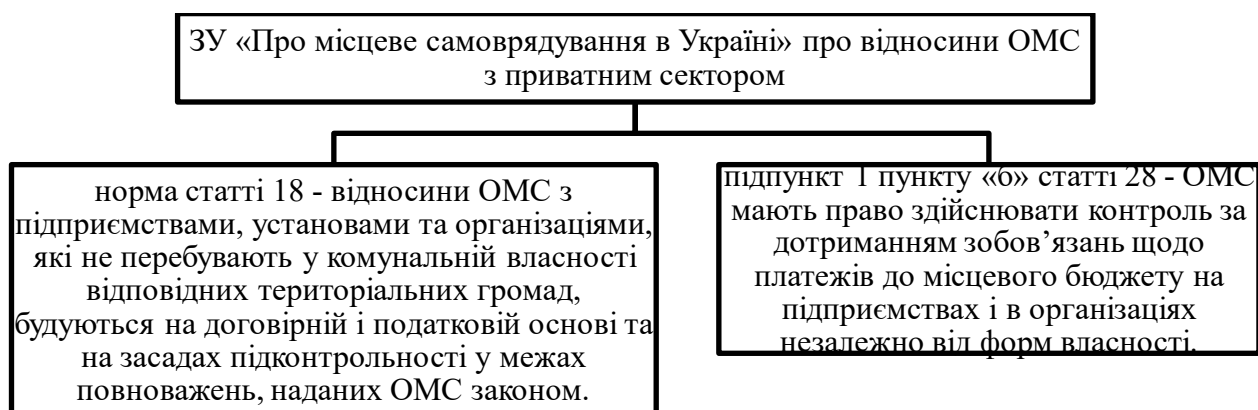

Рисунок 2.16 - ЗУ «Про місцеве самоврядування в Україні» про відносини ОМС з приватним сектором [25]

Ще одним із ефективних напрямків залучення додаткових доходів МБ є розроблення та затвердження генерального плану громади (її населеного пункту). Це стосується сіл, ОТГ та малих громад, оскільки переважна більшість великих населених пунктів має генплани. Для сіл затвердження генпланів дасть змогу провести нову нормативно-грошову оцінку земель, яка буде більш наближена до сучасних реалій. Необхідно також провести інвентаризацію земель, пере заключити/переглянути договори оренди. Це дасть змогу підвищити надходження за таким місцевим податком, як земельний податок [25].

Загалом, доволі розповсюдженою проблемою місцевого оподаткування в громадах є несвоєчасне здійснення нормативної грошової оцінки земель с/г- та не с/г-призначення [20]. Відповідно до Податкового кодексу при такій оцінці повинен щорічно використовуватись коефіцієнт індексації нормативної грошової оцінки земель. Він визначається, виходячи із розрахунку індексу споживчих цін за минулий рік. Така прив'язка до індексу інфляції забезпечує збільшення розміру доходів від плати за землю з коригуванням на інфляційні процеси, які є в державі [20]. Також ОМС повинен здійснювати нормативну грошову оцінку земель громади у такі терміни:

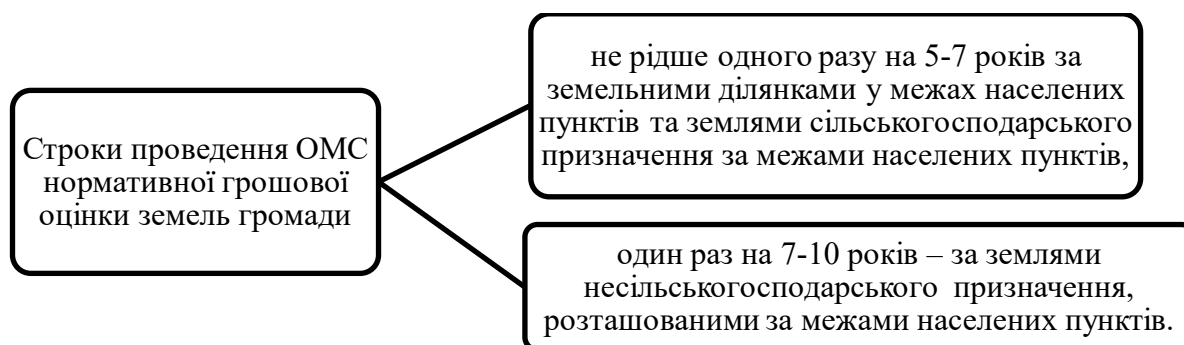

Рисунок 2.17 - Строки проведення ОМС нормативної грошової оцінки земель громади [20].

Своєчасне здійснення грошової оцінки земель може дати збільшені надходження від плати за землю, тобто забезпечить МБ стабільним джерелом надходження.

Залучити в громаду додаткові фінансові ресурси можна також шляхом збільшення контролю за обліком наступних об'єктів власності [25]:

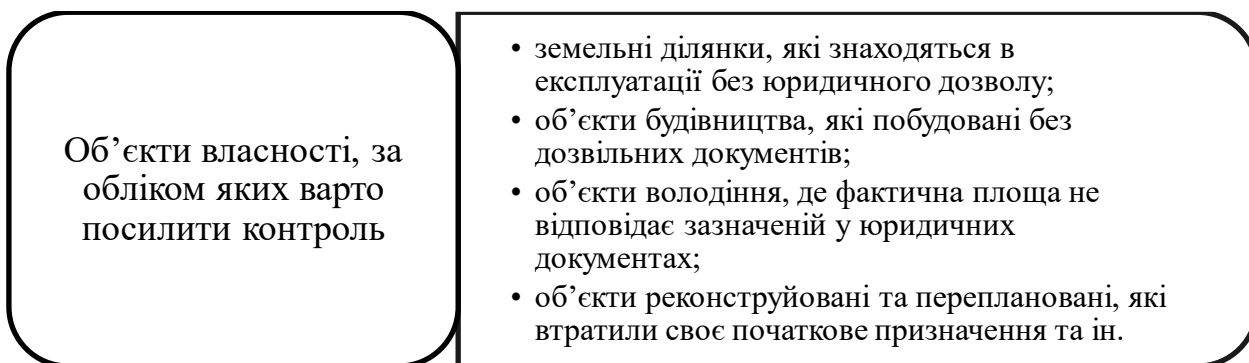

Рисунок 2.18 – Об'єкти власності, за обліком яких варто посилити контроль [25]

При виявленні подібних об'єктів необхідно знайти/виявити власників цього майна та землі, які ще не оформили майнові права на них в передбаченому законодавством порядку та притягнути їх до адміністративної відповідальності через нарахування податків та штрафів.

Цікавим і перспективним джерелом поповнення фін ресурсів громад (особливо після війни) є інноваційні фінансові інструменти, до яких можна віднести [18] :

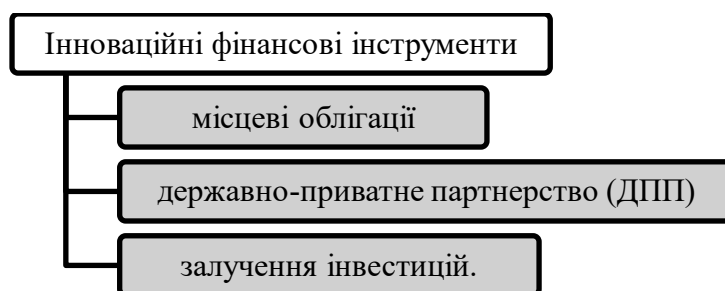

Рисунок 2.19 - Інноваційні фінансові інструменти

Надамо характеристику кожному з них.

Через місцеві облігації у громад з'являється змога залучати довгострокові ресурси під доступні відсотки. Ними можна профінансувати відновлення інфраструктури, побудову нових об'єктів і модернізацію житла. Проте для ефективного використання цього фінансового інструменту слід забезпечити

прозорість і чітке планування. Ці аспекти дозволяють зміцнити довіру інвесторів [18]

ДПП виступає ще одним доволі ефективним механізмом залучення приватних інвестицій для втілення публічних проєктів. У рамках проєктів ДПП ОМС та приватний сектор разом фінансують, будують та експлуатують інфраструктурні об'єкти, проєкти соціального значення та інші цікаві обом сторонам ініціативи. Це дозволяє послабити фінансовий тиск на МБ, підвищити ефективність управління публічно значимими проєктами та забезпечити якісне надання послуг населенню. Через механізм ДПП простіше можна залучати інновацій та передові технології, на що обов'язково зросте попит у період повоєнного відновлення [18]

Залучення інвестицій були і залишаються основним ресурсом відновлення та розвитку громад після війни. Чинниками, які впливають на залучення інвестицій, є:

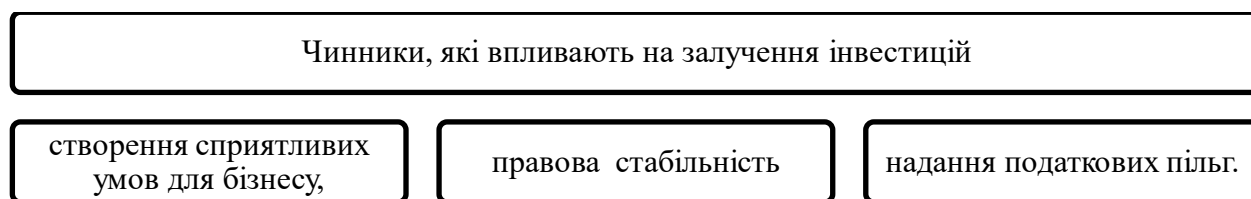

Рисунок 2.20 - Чинники, які впливають на залучення інвестицій

ОМС може здійснювати співпрацю з міжнародними організаціями, фінансовими закладами та приватними інвесторами в таких сферах:

Рисунок 2.21 - Сфери співпраці ОМС зі стейкхолдерами

Показником успіху буде ефективне управління інвестиціями, яке здатне забезпечити сталий розвиток економіки громади та зміцнить її фінансову основу функціонування [18]

ВИСНОВКИ

Фінансові ресурси (ФР) органів місцевого самоврядування (ОМС) є одночасно і об'єктом, і реальним втіленням місцевих фінансів. При цьому суб'єктами цих економічних відносин, де яких вони формуються, розподіляються і використовуються, виступає окрема ТГ та її ОМС, які представляють цю громаду, а також державні владні структури, юридичні та фізичні особи [58, с. 72].

Для виконання своїх власних обов'язків місцеві органи влади (як представницькі, так і виконавчі) формують, розподіляють і використовують залучені до бюджету кошти. Місцеві ФР – це фонди грошових коштів, що мобілізуються і використовуються на соціальний і економічний розвиток громади та регіону. Достатні за обсягами ФР та реальна здатність вільно розпоряджатись ними (фінансова децентралізація) на підставі права власності на ці ресурси виступають запорукою активного розвитку території та здобувають можливості втілити в життя заплановані пріоритети.

До складу ФР ОМС входять доходи МБ, муніципальні кредити, фін ресурси КП, інвестиції, цільові фонди, трансферти. Проте не дивлячись на різноманітність фінансово-ресурсної бази МС, все ж фінансовою основою МС є доходи МБ. Аналіз підходів свідчить, переважна більшість з них концентровані на меті – для чого потрібні доходи МБ. Фін ресурсам МБ належить провідна роль і значення для всієї бюджетної системи України загалом. Проте з урахуванням курсу на децентралізацію фінансів ОМС, фінансові менеджери виділяють цілу низку проблем в контексті формування ФР місцевих бюджетів та управління ними.

Види доходних джерел МБ прийнято класифікувати за низкою ознак.

Зокрема, формування доходів МБ багато в чому залежить від того, які/чії повноваження будуть виконуватись/реалізовуватись за їх рахунок – власні чи делеговані.

З 2000 року в Україні діє розподіл бюджетів (а відповідно й їх доходів та видатків) на загальний і спеціальний фонди. Класифікація доходів передбачає цей факт, і розділяє їх за способом зарахування на доходи загального і спеціального фонду.

З точки зору забезпечення реалізації реформи бюджетної (фінансової) децентралізації, важливою ознакою класифікації доходів є класифікація за змістом, яка їх розподіляє на власні, закріплені та регулюючі. Закріплені і власні доходи вважаються основою самостійності МБ.

Бюджетна класифікація розподіляє доходи МБ на групи: податкові, неподаткові надходження, операції з капіталом, трансферти. Серед видів трансфертів БКУ визначає дотації вирівнювання і субвенції.

В контексті ефективного управління формуванням доходів МБ зазначимо про необхідність грамотного використання в бюджетному процесі всіх ланок класифікації. Кожна категорія доходів цієї класифікації відіграє свою роль у забезпеченні стабільності МБ. А тому комплексне її використання забезпечує ефективне управління фінансами на місцях. Класифікація доходів дозволяє ОМС більш точно планувати видатки та визначати пріоритети у фінансуванні. Важливою складовою управління є забезпечення збалансованості усіх видів доходів. Це зміцнює стійкість бюджетної системи на місцях.

Таким чином, класифікація доходів МБ (рис. 1.5) дає змогу краще зрозуміти структуру доходів МБ та оптимізувати їхнє управління.

Нормативне регулювання формування ФР місцевою владою в умовах фінансової децентралізації представлено КУ, ЗУ «Про місцеве самоврядування в Україні», Бюджетним і податковим кодексами, НПА, які регламентують децентралізаційні процеси, а також Постановою КМУ, яка регулює особливості формування МБ під час війни.

Дослідження фінансових ресурсів ОМС пропонуємо провести на прикладі міського бюджету громади м. Кривого Рогу. Аналіз проведемо за період трьох воєнних років 2022-2024 рр. у динаміці та структурі.

Аналіз динаміки засвідчує зростаючу тенденцію доходів протягом всього періоду аналізу, не дивлячись, що ці роки – період активної фази повномасштабної війни. Зокрема, за 2023 рік доходні джерела приросли на 9%, за 2024 рік – ще на 11%, тобто маємо висхідну зростаючу тенденцію, що є позитивним. Таке зростання відбулось з причини збільшення надходжень за всіма розділами доходів бюджетної класифікації. Найбільші темпи приросту показали доходи від операцій з капіталом (на початку війни вони приросли на 21%, за 2024 рік – вже на 113%). Неподаткові доходи за 2024 рік збільшились на 80%, хоча на початку війни теж показали приріст в 21%. Такі великі темпи зростання можуть бути свідченням перегляду ОМС своєї політики доходів на воєнний період: стимулювання надходжень з менш традиційних джерел, оскільки реальний сектор економіки більше потерпає від викликів війни (підтверджується динамікою податків).

Динаміку податків і трансфертів варто досліджувати разом, оскільки це багато в чому взаємозалежні статті, співвідношення між якими говорить про ступінь фінансової автономії ОМС. Так, податкові надходження теж показують зростання, але зі значно меншими темпами (за 2023 р на 7,4%, за 2024 р на 4,2%), та й зі спадною тенденцією такого росту. Це цілком пояснюється впливом війни, нестабільністю економіки, зменшенням активності (а то й закриттям) СГД. Як наслідок, податкові платежі є нестабільними. Тому невелике зростання податків у таких умовах – це однозначно великий позитив для міста та його бюджету.

Трансфертна допомога від держави у вигляді дотацій і субвенцій місту збільшилась майже на 40%, що свідчить про посилення підтримки ОМС з боку влади. Проте, чи впливає таке зростання трансфертів на фін незалежність громади міста, важко сказати лише по темпам росту. Для цього треба дослідити питому вагу податків і трансфертів у сукупних доходах.

Структура доходів МБ свідчить про високий ступінь фін самодостатності громади м. Кривого Рогу, оскільки власні та закріплені (а це майже власні) доходи стабільно складають більше 80% всіх надходжень до бюджету міста.

Хоча ця частка спадає із терміном загострення війни (у 2022 р це 87%, а в 2024 р – вже 83%), але залишається дуже значною.

Відповідно питома вага трансфертів дзеркально зростає (з 13% в 2022р до 17% в 2024 р), проте такі її значення співставні з поняттям звичайної фінансової підтримки від держави, як це й повинно бути у кризові періоди. До реформи фін децентралізації ця частка сягала близько половини доходів МБ, що викликало суттєву залежність бюджету від цих коштів.

Показник власних і закріплених доходів дуже суттєво залежить від частки податкових надходжень у бюджеті. Бюджет Кривого Рогу наповнюється переважно за рахунок податків. Хоча їх частка з початку війни щороку спадає (у 2022 р вона складала 85%, в 2024 – 78%), але залишається дуже значною. На це звісно вплинув перерозподіл бюджетних доходів між державою і ОМС під час децентралізації, що дає свої позитивні результати зараз під час війни, зміцнюючи місцеві бюджети.

Доходи від операцій з капіталом хоча й показували найвищі темпи росту, проте в структурі доходів не займають й 1%. Неподаткові надходження (штрафи, санкції) протягом війни збільшили свою роль в доходах міста до 4%.

Тобто основним бюджетоутворюючим джерелом доходів міста залишаються податкові надходження. Тому є сенс розглянути їх детальніше

Податкові надходження бюджету міста щороку приростають. Розглянемо, за рахунок яких саме податків – як загальнодержавних закріплених, так і місцевих – стала можлива така тенденція.

Так, закріплені податки показують нестійку тенденцію – можуть приростати за 2023 рік, а в 2024 році показувати спад, або навпаки. В основному позитивну динаміку демонструють акцизи. Зокрема акциз на ввезення підакцизних товарів зростає щороку і значними темпами: протягом 2023 року – на 186% та протягом 2024-го – на 56%. Акциз із українських підакцизних товарів збільшився дуже суттєво саме на початку війни – на 309%, проте наступного року дещо знизився – на 4%. Акциз на роздрібну торгівлю

має схожу тенденцію, але з меншими темпами (за 2023 – приріст на 17%, за 2024 – зниження на 5%).

Рента за користування надрами за 2024 рік збільшилась на 119%.

Але є закріплені податки, які демонструють спадну динаміку. Це перш за все ПДФО: за період 2022-2023 рр він зменшився на 2%. Проте в 2023-2024 рр темпи зниження були вже 16%, що пов'язано із вилученням до Державного бюджету ПДФО військових частин. А податок на прибуток місцевих КП скоротився на 69%.

Щодо місцевих податків, то вони мають позитивну динаміку: приростають щороку, стабільно, з висхідним приростом (за 2023 р – на 26%, за 2024 – на 28%). Зокрема, на тенденції МПЗ сильно вплинув податок на майно, який фактично і приростає зазначеними вище темпами. Єдиний податок з суб'єктів малого бізнесу збільшився за війну практично на 2/3, що пов'язано з підприємницькою активністю ВПО. Екологічний податок, навпаки, щороку спадає, хоча й незначними темпами. Туристичний збір є нашому МБ є несуттєвим, і практично генерує однакові суми. «Транспортний» податок фактично не дає надходжень в бюджет.

Бюджет Кривого Рогу наповнюється за рахунок закріпленого ПДФО та місцевих податків, які завдяки реформі децентралізації суттєво збільшили свою фіскальну роль в МБ. Пропонуємо далі розібратись в цих тенденціях.

Так, ПДФО на місцях фактично став бюджетоутворюючим. В Кривому Розі на 2022 рік він складав майже 60% всіх податкових джерел. З 2023 року ця частка потроху спадає до досягнення в 2024 році 43,2% в загальних податках, що пов'язано з державною політикою щодо оподаткування доходів військових. Проте ПДФО й надалі залишається основним в МБ.

Місцеві податки нарешті почали відігравати в МБ роль дійсно наповнювача бюджету. Так, станом на 2024 рік в податках криворізького бюджету вони становлять майже 50%, що є досягненням децентралізації. Протягом аналізованого періоду їх частка щороку збільшувалась, починаючи від 33% в 2022 році. Таке місце МПЗ в доходах бюджету їм забезпечив в

основному податок на майно, який на 2024 рік склав 41% від сукупних податкових надходжень міста. Другим за значенням є єдиний податок, який займає долю в 6,5% на кінець аналізованого періоду. Решта МПЗ такого фіскального значення не набули.

Тобто бюджет Кривого Рогу формує свої доходи переважно з податкових джерел, основними з яких є закріплений ПДФО та місцеві – податок на майно та єдиний податок.

Воєнні дії здатні призвести до суттєвих фінансових втрат, знижують доходи МБ і провокують нові соціально-економічні проблеми. Все це робить непростим процес управління фінансами, зокрема доходами МБ. В цьому разі варто зосередитися на залученні внутрішніх ресурсів, перегляді та оптимізації витрат та забезпеченні прозорості витрачання бюджетних коштів. З огляду на вищезазначене, надамо рекомендації щодо ефективного управління фінансовими ресурсами громад під час війни.

Основу МБ складають доходи з податкових джерел, ключовим з яких є ПДФО (й залишається таким після перерозподілу доходів військових). Це говорить про необхідність кроків щодо збільшення надходжень за цим податком: покращення адміністрування ПДФО, розширення бази оподаткування, пошук резервів, легалізація СПД трудових відносин тощо.

Ще одним із ефективних напрямків залучення додаткових доходів МБ сіл, ОТГ та малих громад є розроблення та затвердження генерального плану громади (її населеного пункту). Це дасть змогу провести нову нормативно-грошову оцінку земель, яка буде більш наближена до сучасних реалій. Необхідно також провести інвентаризацію земель, пере заключити/переглянути договори оренди. Це дасть змогу підвищити надходження за таким місцевим податком, як земельний податок. Своєчасне здійснення грошової оцінки земель може дати збільшені надходження від плати за землю, тобто забезпечить МБ стабільним джерелом надходження.

Цікавим і перспективним джерелом поповнення фін ресурсів громад (особливо після війни) є інноваційні фінансові інструменти, до яких можна віднести муніципальні облігації, механізм ДПП, інвестиції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Архипенко С.В., Шевчук В.Ю. Підвищення ефективності управління доходами місцевого бюджету під час війни. *Latest theories and technologies for the development of scientific research*. XXIV Міжнародна науково-практична конференція, 16-18 червня 2025 р., Сарагоса, Іспанія
2. Бак Н. А. Податкова система України: навч. посібник. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2014. 136 с.
3. Бескид Й. Державні фінанси в умовах демократії: Вступ до фінансової науки / Пер. з нім. СІ. Терещенко, О.О. Терещенка.// -К.: Либідь, 2000. - 654 с.187
4. Білоконь О.О., «Основні напрями реформування та підвищення фінансової самостійності місцевих бюджетів, проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти.» // О.О. Білоконь, м. Харків, Україна
5. Бутаков Д. Теоретичні підвалини дослідження суті державного бюджету України. / Й. М. Бескид / Фінанси України. № 1. — 2008. — с. 16.
6. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України // Законодавство України – Режим доступу до закону: <http://zakon1.rada.gov.ua>
7. Василик О. Д. Бюджетна система України / О. Д. Василик, К. В. Павлюк. //– К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 544 с.
8. Васильєва М. Теорія фінансів:/ Васильєва М.// Підручник. — К.: НІОС. — 2000. — с. 416.
9. Величко В.О. Фінансова самостійність органів місцевого самоврядування / В.О. Величко // Державне будівництво та місцеве самоврядування. – 2015. – Вип. 30.- с. 49-60.
10. Вишнівська Н.В. Напрями підвищення ефективності вітчизняної системи міжбюджетних відносин / Н.В. Вишневська // Економіка. Проблеми економічного становлення. – 2012. – №3. – С. 43-47.

- 11.Возняк Г. В., Капленко Г. В., Коваль В. М. Децентралізація як основа зміцнення фінансової самодостатності та розвитку територіальних громад. Економіка та суспільство. 2022. (№ 42). С. 45-52.
- 12.Волохова І. С. Місцеві фінанси та перспективи поглиблення фінансової децентралізації в Україні: монографія. Одеса: Атлант, 2014. 462 с.
- 13.Ганіч А. Є. Суть державного бюджету та його вплив на соціально-економічний розвиток України / А. Є. Ганіч // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.6. – С. 180–184
- 14.Глущенко Ю. А. Доходи місцевих бюджетів як джерело фінансового забезпечення на місцевому локальному рівні. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2019. № 6. С. 52–61. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2019_6_8
- 15.Голинський Ю., Нурієва В. Фінансова спроможність громад під час повномасштабної війни. Економіка та суспільство. 2023. (№ 55). С. 56-83.
- 16.Діброва О. ПДФО у забезпеченні самодостатності місцевих бюджетів.
- 17.Фінансові інструменти регіонального розвитку: матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції. 2022. С. 178–182.
- 18.Довженко В. А., Першко Л. О., Сус Ю. Ю. Планування фінансових ресурсів територіальних громад в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення України. Проблеми сучасних трансформацій. 2024. (№ 13). С. 34-45.
- 19.Каспрук А.Ю. Доходи місцевих бюджетів: проблеми забезпечення та резерви збільшення / А.Ю. Каспрук // «Економічні науки». – Серія «Облік і фінанси». – 2012. – Випуск 9 (33). – Ч. 2. – С. 129-137.
- 20.Кожаліна Н.П. Шляхи вдосконалення формування фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування. Мукачівський державний університет. 2017. №11. С.433-438

21.Конституція України [Електронний ресурс] / Верховна Рада України; Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

22.Криворізька міська рада: офіційний сайт - Режим доступу: <https://kr.gov.ua/>

23.Кудельський В.Е. Фінансові можливості місцевих органів самоврядування після проведення децентралізації / В.Е. Кудельський // Університетські наукові записки. – 2017. – с. 272-282

24.Кулік В.О. Місцеві фінанси України : навч. посіб. / В. І. Кравченко//. – К. : Т-во "Знання", КОО, 1999. – 487 с

25.Кучеркова С. О. Формування місцевих бюджетів та напрями їх покращення в умовах децентралізації. Галицький економічний вісник. 2023. №1 (80). С. 49-58. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.01

26.Кучеркова С. О. Окремі аспекти податку на доходи фізичних осіб. Галицький економічний вісник. 2021. № 6 (73). С. 16–25. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2021.06.016

27.Лисяк Л. В. Бюджетна політика у системі державного регулювання соціально-економічного розвитку України: монографія / Л.В. Лисяк.// – К.: АФУ, 2009. – с. 600.

28.Лучка А. В. Бюджетний потенціал фінансової незалежності місцевого самоврядування : автореф. дис. канд. екон. наук / А. В. Лучка// Тернопільський національний економічний університет. – Тернопіль, 2009. – 18 с.

29.Лютий І.О., Демиденко Л.М. Формування бюджетної політики економічного зростання. / І.О Лютий., Л.М. Демиденко //Фінанси України. – 2006. - №10.- С. 3-9.

30.Мацюра С. І. Трансферти в системі міжбюджетних відносин / С. І. Мацюра // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №5. – С.223-229.

31.Мельничук С. Державному бюджету економічне обґрунтування / С. Мельничук // Фінанси України. – 2006. - №6. – С.14-27.

32. Назар О. Концептуальні основи матеріально-фінансового забезпечення місцевих громад / О. Назар // Ефективність державного управління: збірник наукових праць. – 2015. – вип. 43. – с.322-328

33. Нездойминого О.Є. Особливості формування бюджету територіальної громади. Мукачівський державний університет. 2017. №11. С.443-449

34. Нижник Н. Бюджетна політика як складова соціально-економічного розвитку країни / Н. Нижник. // Вісн. Київ. нац. торг.- екон ун-ту. — 2010. — № 5. — С. 5–15.

35. Ніколаєва О. М. Місцеві фінанси: навч. посіб. / О. М. Ніколаєва, А. С. Маглаперідзе – К.: «Центр учбової літератури», 2014. – 354 с.

36. Пархоменко А.Ю. Місцеві бюджети як складова бюджетної системи України [Текст] / А.Ю. Пархоменко // Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ. – 2013. – №4. – С. 361-371.

37. Пасічник Ю.В. Бюджетна система України та зарубіжних країн. / Ю.В. Пасічник. // – К.: КНТЕУ, 2002. с. 377 -378, 380 – 381

38. Пілютич М.М. Напрями зміцнення фінансової незалежності місцевого самоврядування в умовах децентралізації / М.М. Пілютич, Г.В. Побережник // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. – 2018. - Випуск 3 (131). – с. 109-113

39. Піхоцький В. Ф. Ефективність бюджетної політики як інструмент соціально-економічного розвитку України / В. Ф. Піхоцький. // Фінанси України. – 2010. – № 3. – С. 30-37.

40. Податковий кодекс України // [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України // Законодавство України – Режим доступу до закону: <http://zakon1.rada.gov.ua>

41. Положення про виконавчий комітет Криворізької міської ради [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://kr.gov.ua/>

42. Про добровільне об'єднання територіальних громад [Електронний ресурс] / Верховна Рада України; Закон від 05.02.2015 № 157-VIII. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19/print1444025174238337>

43.Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24

44.Про співробітництво територіальних громад [Електронний ресурс] / Верховна рада України; Закон від 24.07.2014 р. № 1508-VII . – Режим доступу <http://zakon1.rada.gov.ua>

45.Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 р. №333-р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua/koncepciya-reformuvannya-miscevogo-samovryaduvannya-ta-teritorialnoy-i-organizaciyi-vladi-v-ukrayini-333230/rozporyadzhennya-kabinetu-ministriv-ukrayini-vid-02014-r--n-333-r-pro-shvalennya-koncepciyi-reformuvannya-miscevogo-samovry-669451/>

46.Радіонов Ю. Д. Про виристання міжбюджетних трансфертів/ Ю. Д. Радіонов // Економіка України. - 2010. №9. - С. 55

47.Рибак С. Бюджетна стратегія: українські реалії та зарубіжний досвід / С. Рибак // Економіка України. – 2011. – № 8. – С. 40–45.

48.Ривак О.С. Бюджетно-податкова політика в Україні за роки економічного зростання та в період кризи / О.С. Ривак // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.3. – С. 238-248.

49.Ровинська К. Місцева автономія як загальний принцип організації місцевого самоврядування /К. Ровинська // Держава та суспільство. – с. 170-176

50.Савастєєва О.М. Управління фінансовими ресурсами місцевих бюджетів: зростання обсягу та обмеженість рішень щодо використання. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. 2020. №1. <https://doi.org/10.32838/2523-4803/70-1-37>

51.Савчин В. Видатки місцевих бюджетів, проблеми, питання обслуговування / В. Савчин, В. Стоян // Казна України. - 2011. - №4. - С. 27

52.Сергієнко Л.К. Вплив бюджетно-податкової політики на соціально-економічний розвиток держави / Л.К. Сергієнко // Вісник ЖДТУ. – 2010. – №3. – С. 54-58.

53.Слухай С. В. Місцеві бюджети України: деякі проблемні аспекти / С.В. Слухай // Аспекти самоврядування. Часопис українсько-американської програми «Партнерство громад». – 2008. – № 2. – С. 2-7., с. 6-7

54.Соколовська А. М. Податкова система в Україні у контексті її впливу на розвиток економіки/ А. М. Соколовська // Фінанси України. – 2006. - №9. – С.65-82.

55.Старостенко Г. Г. Булгаков Ю. В. Бюджетна система: / Г. Г. Старостенко, Ю. В. Булгаков //Навчальний посібник — К.: Центр навчальної літера тури, 2006. — 240 с.

56.Стеців Л. Фінанси: Навчальний посібник/ Леся Стеців, Оксана Копилюк. // - К.: Знання , 2007. - 235 с.

57.Сунцова О. О. Місцеві фінанси: навч. посіб. [Текст] / О.О. Сунцова. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 488 с.

58.Тимошенко О. В. Фінансові ресурси органів місцевого самоврядування в умовах фінансової незалежності територіальних громад / О.В. Тимошенко // Економіка та держава. – 2010. - №1. – с. 72-74

59.Трещов М. М. Місцеві фінанси та місцеві бюджети: точки дотику та відмінності понять / М. М. Трещов, А. Ю. Мунько // Ефективність державного управління. - 2015. - вип. 42. - с. 183–190. - Режим доступу: http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/edu_42/fail/22.pdf

60.Шульц Е.П. Фінансові ресурси органів місцевого самоврядування / Е.П. Шульц // Вісник ОНУ ім. І.І. Мечникова. – 2016. – Т.21. – Вип. 7-2 (49). – с. 160-163.

Склад доходів, закріплених за місцевими бюджетами**Загальний фонд**

До доходів загального фонду **бюджетів сільських, селищних, міських територіальних громад** належать:

- 1) 60% податку на доходи фізичних осіб
- 2) 37% рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів у частини деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування
- 3) державне мито, що зараховується до бюджетів місцевого самоврядування за місцем вчинення дій та видачі документів;
- 4) акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів;
- 5) податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності.
- 6) місцеві податки та збори, що сплачуються (перераховуються) згідно з Податковим кодексом України;
- 7) плата за ліцензії на певні види господарської діяльності та сертифікати, що видаються виконавчими органами до відповідних місцевих рад, яка зараховується відповідно до бюджетів місцевого самоврядування;
- 8) надходження від орендної плати за користування майновим комплексом та іншим майном, що перебуває в комунальній власності,
- 9) рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин місцевого значення; рентна плата за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин; рентна плата за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення; рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів (крім рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів у частини деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування). Такі платежі зараховуються до бюджетів місцевого самоврядування за місцезнаходженням (місцем розташування)

відповідних природних ресурсів, а щодо водних об'єктів - за місцем податкової реєстрації платника рентної плати;

10) плата за розміщення тимчасово вільних коштів відповідних бюджетів місцевого самоврядування;

11) орендна плата за водні об'єкти (їх частини), що надаються в користування на умовах оренди Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями, місцевими радами, яка зараховується до відповідних бюджетів місцевого самоврядування;

12) кошти від реалізації безхазяйного майна, знахідок, спадкового майна (у разі відсутності спадкоємців за заповітом і за законом, усунення їх від права на спадкування, неприйняття ними спадщини, а також відмови від її прийняття), майна, одержаного територіальною громадою в порядку спадкування чи дарування, а також валютних цінностей і грошових коштів, власники яких невідомі;

13) концесійні платежі щодо об'єктів комунальної власності, засновником яких є сільські, селищні, міські ради

14) частина чистого прибутку (доходу) комунальних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до бюджету,

15) плата за надання інших адміністративних послуг, що справляється за місцем надання послуг;

Склад доходів загального фонду **районних бюджетів**

1. До доходів загального фонду районних бюджетів належать:

1) податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності, засновником яких є районні ради;

2) плата за ліцензії на певні види господарської діяльності та сертифікати, що видаються районними державними адміністраціями;

3) надходження від орендної плати за користування майновим комплексом та іншим майном, що перебуває в комунальній власності, засновником яких є районні ради;

4) орендна плата за водні об'єкти (їх частини), що надаються в користування на умовах оренди районними державними адміністраціями, районними радами;

5) концесійні платежі щодо об'єктів комунальної власності, засновником яких є районні ради;

6) кошти, отримані від надання учасниками процедури закупівлі/спрощеної закупівлі як забезпечення їх тендерної пропозиції/пропозиції учасника спрощеної закупівлі, які не підлягають поверненню таким учасникам, у частині здійснення закупівель за рахунок коштів районних бюджетів;

7) кошти, отримані від переможця процедури закупівлі/спрощеної закупівлі під час укладення договору про закупівлю як забезпечення виконання такого договору, які не підлягають поверненню учаснику, у частині здійснення закупівель за рахунок коштів районних бюджетів;

8) 80% коштів, отриманих підприємствами, установами та організаціями, що утримуються за рахунок районних бюджетів, за здані у вигляді брухту і відходів золото, платину, метали платинової групи, дорогоцінне каміння, і 50 відсотків коштів, отриманих цими підприємствами, установами та організаціями за здане у вигляді брухту і відходів срібло;

9) адміністративний збір за державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, що здійснюється районними державними адміністраціями, який зараховується до районних бюджетів за місцем надання послуг;

10) адміністративний збір за проведення державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, що здійснюється районними державними адміністраціями, який зараховується до районних бюджетів за місцем надання послуг;

11) плата за скорочення термінів надання послуг у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень і державної

реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань,

12) частина чистого прибутку (доходу) комунальних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до бюджету, у порядку, визначеному районними радами;

13) штрафні санкції внаслідок невиконання укладених розпорядником бюджетних коштів договорів з суб'єктами господарювання на придбання товарів, робіт і послуг за рахунок коштів районних бюджетів;

14) плата за надання інших адміністративних послуг, що справляється за місцем надання послуг;

15) плата за розміщення тимчасово вільних коштів районних бюджетів;

Спеціальний фонд місцевих бюджетів

1) надходження бюджету розвитку місцевих бюджетів;

2) кошти від відшкодування втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, що зараховуються у розмірі:

100% - до бюджетів міст Києва та Севастополя,

25% - до бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів,

75%- до бюджетів місцевого самоврядування (крім бюджетів міст Києва і Севастополя);

3) концесійні платежі щодо об'єктів комунальної власності, які мають цільове спрямування згідно із законом;

4) 70% грошових стягнень за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища внаслідок господарської та іншої діяльності, в тому числі:

до бюджетів місцевого самоврядування (крім бюджетів міст Києва та Севастополя) – 50%,

обласних бюджетів та бюджету Автономної Республіки Крим – 20%,

бюджетів міст Києва та Севастополя – 70%;

4) 55% екологічного податку, у тому числі:

до бюджетів місцевого самоврядування - 25%,
обласних бюджетів та бюджету Автономної Республіки Крим – 30%,
бюджетів міст Києва та Севастополя – 55%;

б) власні надходження бюджетних установ, що утримуються за рахунок відповідного місцевого бюджету;

7) цільові та добровільні внески підприємств, установ, організацій і громадян до республіканського АРК та місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища;

8) надходження до цільових фондів, утворених ВР АРК та місцевими радами;

9) субвенції, що надаються з інших бюджетів за рахунок конкретно визначених надходжень спеціального фонду таких бюджетів;

10) повернення кредитів, наданих з місцевих бюджетів індивідуальним сільським забудовникам;

11) повернення кредитів, наданих з місцевих бюджетів молодим сім'ям та одиноким молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла, а також пеня і відсотки за користування ними;

12) надходження в рамках програм допомоги і грантів Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ;

Додаток Б

Додаток
до рішення міської ради
26.08.2016 № 812

ПОЛОЖЕННЯ**про виконавчий комітет Криворізької міської ради****1. Загальні положення**

1.1. Виконавчий комітет Криворізької міської ради (надалі – виконавчий комітет міської ради) є виконавчим органом міської ради, який утворюється нею на строк її повноважень для здійснення виконавчих функцій і повноважень місцевого самоврядування в межах, визначених Конституцією України, Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» та іншими законодавчими актами України й реєструється в порядку, визначеному Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» та нормативно-правовими актами, що регулюють діяльність неприбуткової організації.

1.2. Після закінчення повноважень міського голови, міської ради її виконавчий комітет здійснює повноваження до формування нового складу.

1.3. Виконавчий комітет міської ради є юридичною особою, має печатки зі своїм найменуванням із зображенням Державного герба України та без зображення герба, штампи, бланки зі своїм найменуванням та іншими реквізитами юридичної особи, рахунки в органах Державної казначейської служби, установах банків України згідно з Бюджетним кодексом України. Може від свого імені набувати майнових і особистих немайнових прав, бути позивачем і відповідачем у суді та мати інші повноваження в межах, визначених чинним законодавством України.

1.4. Кількісний склад виконавчого комітету міської ради визначається міською радою. Персональний склад виконавчого комітету міської ради затверджується міською радою за пропозицією міського голови.

1.5. Виконавчий комітет міської ради утворюється в складі міського голови, заступників міського голови, керуючого справами виконавчого комітету міської ради, керівників відділів, управлінь та інших виконавчих органів міської ради, інших осіб.

1.6. До складу виконавчого комітету міської ради входить за посадою секретар міської ради; депутати Криворізької міської ради не можуть входити до складу виконавчого комітету.

1.7. Очолює виконавчий комітет міської ради міський голова.

1.8. Особи, які входять до складу виконавчого комітету міської ради, крім тих, хто працює у виконавчих органах ради на постійній основі, на час засідань виконавчого комітету, а також для здійснення повноважень у інших випадках, передбачених законодавством України, звільняються від виконання виробничих або службових обов'язків з відшкодуванням їм середнього заробітку за основним місцем роботи та інших витрат, пов'язаних з виконанням обов'язків члена виконавчого комітету міської ради, коштом міського бюджету.

1.9. На осіб, які входять до складу виконавчого комітету міської ради й працюють у ньому на постійній основі, поширюються вимоги щодо обмеження сумісності їх діяльності з іншою роботою (діяльністю), установлені Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» для міського голови.

1.10. Виконавчому комітету забороняється розподіл отриманих доходів (прибутків) або їх частини серед засновників (учасників), членів виконкому, працівників (крім оплати їх праці, нарахування єдиного соціального внеску), членів органів управління та інших пов'язаних з ними осіб.

1.11. Виконавчий комітет має право передачі активів одній або кільком виключно неприбутковим організаціям відповідного виду чи зарахування до доходу бюджету в разі припинення юридичної особи (у разі ліквідації, злиття, поділу, приєднання або перетворення).

1.12. Виконавчий комітет міської ради є підзвітним і підконтрольним міській раді, а з питань здійснення ним повноважень органів виконавчої влади – підконтрольним відповідним органам виконавчої влади.

2. Повноваження виконавчого комітету міської ради

2.1. Виконавчий комітет міської ради може розглядати й вирішувати питання, віднесені Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» до відання виконавчих органів міської ради.

2.2. Виконавчий комітет міської ради уповноважений вирішувати питання:

2.2.1 у сфері соціально-економічного й культурного розвитку, планування та обліку;

2.2.2 у галузі бюджету, фінансів і цін;

- 2.2.3 участі в здійсненні державної регуляторної політики в межах та в спосіб, установлені Законом України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності»;
- 2.2.4 організаційного забезпечення надання адміністративних послуг органів виконавчої влади через Центр надання адміністративних послуг «Муніципальний центр послуг м. Кривого Рогу»;
- 2.2.5 управління комунальною власністю;
- 2.2.6 у галузі житлово-комунального господарства, побутового, торговельного обслуговування, громадського харчування, транспорту та зв'язку;
- 2.2.7 у галузі будівництва;
- 2.2.8 у сфері освіти, охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту;
- 2.2.9 у сфері регулювання земельних відносин та охорони навколишнього природного середовища;
- 2.2.10 у сфері соціального захисту населення;
- 2.2.11 у галузі зовнішньоекономічної діяльності;
- 2.2.12 у галузі оборонної роботи;
- 2.2.13 адміністративно-територіального устрою;
- 2.2.14 щодо забезпечення законності, правопорядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян;
- 2.2.15 у сфері надання безоплатної первинної правової допомоги;
- 2.2.16 відзначення нагородами виконкому Криворізької міської ради, державними нагородами України.
- 2.3. Виконавчий комітет міської ради координує діяльність відділів, управлінь та інших виконавчих органів міської ради, підприємств, установ і організацій, що належать до комунальної власності територіальної громади міста Кривого Рогу, заслуховує звіти про роботу їх керівників.
- 2.4. Виконавчий комітет міської ради попередньо розглядає проекти місцевих програм соціально-економічного та культурного розвитку, цільових програм з інших питань, місцевого бюджету.
- 2.5. Міська рада може ухвалити рішення про розмежування повноважень між її виконавчим комітетом, відділами, управліннями, іншими виконавчими органами ради та міським головою в межах повноважень, наданих Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» виконавчим органам міських рад.
- 2.6. Виконавчий комітет міської ради, крім повноважень, передбачених Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні», здійснює й інші повноваження, передбачені вимогами чинного законодавства України, рішеннями міської ради.

3. Організація роботи виконавчого комітету міської ради

- 3.1. Принцип та порядок діяльності виконавчого комітету міської ради визначається Регламентом виконавчого комітету Криворізької міської ради.
- 3.2. Основною формою роботи виконавчого комітету міської ради є його засідання.
- 3.3. Засідання виконавчого комітету міської ради скликаються міським головою, а в разі його відсутності чи неможливості здійснення ним цієї функції – посадовою особою, яка відповідно до розпорядження міського голови виконує його обов'язки. Засідання є правомочними, якщо в них бере участь більше половини від загального складу виконавчого комітету міської ради.

4. Відділи, управління та інші виконавчі органи міської ради

- 4.1. Міська рада у межах затверджених нею структури й загальної чисельності створює відділи, управління та інші виконавчі органи для здійснення повноважень, що належать до відання виконавчих органів міських рад.
- 4.2. Організаційні засади реалізації повноважень виконавчих органів міської ради щодо здійснення державної регуляторної політики визначаються Законом України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності».
- 4.3. Відділи, управління та інші виконавчі органи міської ради є підзвітними й підконтрольними міській раді, підпорядкованими її виконавчому комітету, міському голові.
- 4.4. Керівники відділів, управлінь та інших виконавчих органів міської ради призначаються на посади й звільняються з посад міським головою, а у випадках, передбачених законом, – за погодженням з відповідними органами виконавчої влади.
- 4.5. Положення про відділи, управління та інші виконавчі органи міської ради затверджуються міською радою.

Додаток В

Структура виконавчих органів Криворізької міської ради

Структура виконавчих органів Криворізької міської ради	
№ з/п	Назва виконавчих органів Криворізької міської ради
1	Апарат міської ради і виконкому та його підрозділи:
1.1	Апарат міської ради і виконкому
1.2	відділ взаємодії з правоохоронними органами та оборонної роботи;
1.3	відділ внутрішнього аудиту;
1.4	відділ з питань захисту прав споживачів;
1.5	сектор режимно-секретної та мобілізаційної роботи
2	Департамент адміністративних послуг
3	Департамент освіти і науки
4	Департамент регулювання містобудівної діяльності та земельних відносин
5	Департамент розвитку інфраструктури міста
6	Департамент соціальної політики
7	Департамент у справах сім'ї, молоді та спорту
8	Департамент фінансів
9	Управління бухгалтерського обліку, планування та звітності
10	Управління екології
11	Управління економіки
12	Управління інформаційно-комунікаційних технологій
13	Управління з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення
14	Управління з питань реєстрації
15	Управління капітального будівництва
16	Управління комунальної власності міста
17	Управління культури
18	Управління організаційно-протокольної роботи
19	Управління охорони здоров'я
20	Управління по роботі зі зверненнями громадян
21	Управління преси, інформаційної діяльності та внутрішньої політики
22	Управління розвитку підприємництва
23	Юридичне управління
24	Адміністративно-господарчий відділ
25	Архівний відділ
26	Відділ з питань державного архітектурно-будівельного контролю
27	Відділ з питань енергоменеджменту та впровадження енергозберігаючих технологій
28	Управління транспорту та телекомунікацій
29	Інспекція з благоустрою
30	Кадрова служба
31	Служба у справах дітей
32	Відділ з питань реклами